

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และขอเสนอแนะ

ในบทนี้เป็นการสรุปวัตถุประสงค์ของการวิจัย กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และขอเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ยังได้ศึกษาแนวโน้มและการกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

กลุ่มตัวอย่างประชากร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาล จำนวน 103 คน และผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน จำนวน 182 คน โดยถือกลุ่มประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ รวมกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น 285 คน ได้แจกแบบสอบถามไป 285 ฉบับ และได้แบบสอบถามคืนจากผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาล 88 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 85.44 และได้แบบสอบถามคืนจากผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน 143 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 78.57 รวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์ที่นำมาใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 231 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 81.05

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบและเติมข้อความ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา 5 ลัทธิคือ ลัทธิสารัตถนิยม นวัตกรรมนิยม พัฒนาการนิยม ปฏิรูปนิยม และอรรถิภาวนิยม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์ และให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งคืนทางไปรษณีย์บางส่วน และเก็บรวบรวมข้อมูลคืนด้วยตนเองบางส่วน

วิธีวิเคราะห์และเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจและนำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าทางสถิติ ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่และร้อยละ
2. ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาล และของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา 5 ลัทธิ จำแนกออกเป็นด้านต่าง ๆ คือ ด้านการศึกษาและจุดมุ่งหมายของการศึกษา ด้านองค์ประกอบการศึกษา และด้านกระบวนการเรียนการสอน
3. การเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาระหว่างผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน วิเคราะห์โดยการหาค่า t ($t - test$)
4. การศึกษาแนวโน้มและการกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ของสถาบันคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการประมวลผลแล้วจึงนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรูป ตารางประกอบคำอธิบาย

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลเป็นชายมากกว่าหญิง ในขณะที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนเป็นหญิงมากกว่าชาย เมื่อพิจารณาโดยรวมปรากฏว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นชายมากกว่าหญิง
2. ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไปมากที่สุด และเมื่อพิจารณาโดยรวมก็ยังคงปรากฏว่าผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษามีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไปมากที่สุดเช่นกัน
3. ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลมีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรีมากที่สุด ซึ่งใกล้เคียงกับระดับปริญญาโท และยังมีผู้ที่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาเอกอีกเล็กน้อย ส่วนผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนมีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรีมากที่สุดเช่นกัน และไม่ปรากฏว่ามีผู้ที่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาเอก เมื่อพิจารณาโดยรวม ปรากฏว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษามีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรีมากที่สุด สำหรับคณาจารย์เอกตามวุฒิการศึกษาสูงสุด ปรากฏว่าผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน มีสาขาวิชาเอกกระจายหลายสาขา แต่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลมีสาขาวิชาเอกด้านการบริหารการศึกษามากที่สุด ในขณะที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนมีสาขาวิชาเอกด้านภาษาอังกฤษมากที่สุด เมื่อพิจารณาโดยรวมปรากฏว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษามีสาขาวิชาเอกด้านการบริหารการศึกษามากที่สุด
4. ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลมีตำแหน่งปัจจุบันเป็นผู้อำนวยการมากที่สุด ในขณะที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนมีตำแหน่งปัจจุบันเป็นครูใหญ่มากที่สุด เมื่อพิจารณาโดยรวมปรากฏว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษามีตำแหน่งปัจจุบันเป็นครูใหญ่มากที่สุด

สำหรับค่านจำนวนปีที่เข้าบริหารโรงเรียนปัจจุบัน ปรากฏว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาล เขตบริหารโรงเรียนปัจจุบันอยู่ในช่วง 1-5 ปีมากที่สุด ในขณะที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน เขตบริหารโรงเรียนปัจจุบันอยู่ในช่วงมากกว่า 10 ปีมากที่สุด เมื่อพิจารณาโดยรวม ปรากฏว่าผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตบริหารโรงเรียนปัจจุบันอยู่ในช่วงมากกว่า 10 ปีมากที่สุด

ในค่านประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ปรากฏว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลมีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาอยู่ในช่วง 15 ปีขึ้นไป - 20 ปีมากที่สุด ในขณะที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนมีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในช่วง 1-5 ปีมากที่สุด เมื่อพิจารณาโดยรวม ปรากฏว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษามีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาอยู่ในช่วง 1-5 ปีมากที่สุด เมื่อพิจารณาโดยรวม ปรากฏว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษามีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาอยู่ในช่วง 1-5 ปีมากที่สุด

5. ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน เป็นผู้ที่เคยได้ศึกษาหรือเข้าอบรมเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาเป็นจำนวนมาก

6. ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนนับถือศาสนาพุทธมากที่สุด

ตอนที่ 2 แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
รัฐบาลและของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน

1. ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาล มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาจำแนกตามค่านต่าง ๆ ดังนี้คือ ค่านการศึกษาและจุดมุ่งหมายของการศึกษา โนมไปในระดับมากที่สุดทุกลัทธิ และโนมไปทางลัทธิวันตรนิยมสูงสุด ค่านองค์ประกอบการศึกษา โนมไปในระดับมากในลัทธิวันตรนิยม พัฒนาการนิยม ปฏิรูปนิยม และอรรถิภาวนิยม ส่วนลัทธิสารัตถนิยมอยู่ในระดับปานกลาง และโนมไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุด ค่านกระบวนการเรียนการสอน โนมไปในระดับมากในลัทธิวันตรนิยม พัฒนาการนิยม และปฏิรูปนิยม ส่วนลัทธิสารัตถนิยม และอรรถิภาวนิยมอยู่ในระดับปานกลาง และโนมไปทางลัทธิวันตรนิยมสูงสุด เมื่อพิจารณาโดยสรุปรวมทั้ง 3 ค่าน ปรากฏว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาในระดับมากในลัทธิวันตรนิยม พัฒนาการนิยม

ปฏิรูปนิยม และอัครปฏิภาวนนิยม ส่วนลัทธิสารัตถนิยมอยู่ในระดับปานกลาง และมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพิพัฒนาการนิยมสูงสุด

2. ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาจำแนกตามความต่าง ๆ ดังนี้ ค่านิยมการศึกษาและจุดมุ่งหมายของการศึกษา โน้มไปในระดับมากทุกลัทธิ และโน้มไปทางลัทธิรัตนินิยมสูงสุด คานองค์ประกอบการศึกษา โน้มไปในระดับมากในลัทธิรัตนินิยม พิพัฒนาการนิยม ปฏิรูปนิยม และอัครปฏิภาวนนิยม ส่วนลัทธิสารัตถนิยมอยู่ในระดับปานกลาง และโน้มไปทางลัทธิพิพัฒนาการนิยมสูงสุด คานองค์ประกอบการเรียนการสอน โน้มไปในระดับมากในลัทธิรัตนินิยม พิพัฒนาการนิยม และปฏิรูปนิยม ส่วนลัทธิสารัตถนิยมและอัครปฏิภาวนนิยมอยู่ในระดับปานกลาง และโน้มไปทางลัทธิพิพัฒนาการนิยมสูงสุด เมื่อพิจารณาโดยสรุปรวมทั้ง 3 คานองค์ประกอบ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาในระดับมากในลัทธิรัตนินิยม พิพัฒนาการนิยม ปฏิรูปนิยม และอัครปฏิภาวนนิยม ส่วนลัทธิสารัตถนิยมอยู่ในระดับปานกลาง และมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพิพัฒนาการนิยมสูงสุด

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาระหว่างผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน ปรากฏว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ในลัทธิรัตนินิยม และปฏิรูปนิยม โดยผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนมีแนวคิดในลัทธิรัตนินิยมและปฏิรูปนิยมสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาล

ตอนที่ 4 แนวโน้มและการกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาลและของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

1. ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาลมีแนวโน้มและการกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา จำแนกตามตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้

เพศ ผู้บริหารชายและผู้บริหารหญิงมีแนวโน้มและการกระจายไปทางลัทธิพิพัฒนาการนิยมสูงสุด เช่นเดียวกัน

อายุ ผู้บริหารที่มีอายุระหว่าง 30-40 ปี หรือ 40 ปีขึ้นไป-50 ปี หรือ

50 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มและการกระจายไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุดทั้งสิ้น

วุฒิการศึกษาสูงสุด ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาโท มีแนวโน้มและการกระจายไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุด ส่วนระดับปริญญาเอกมีแนวโน้มและการกระจายไปทางลัทธินิรันดรนิยมสูงสุด

ประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ระหว่าง 1-5 ปี หรือ 5 ปีขึ้นไป - 10 ปี หรือ 10 ปีขึ้นไป - 15 ปี หรือ 15 ปีขึ้นไป - 20 ปี หรือ 21 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มและการกระจายไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุดเช่นเดียวกัน

2. ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน มีแนวโน้มและการกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาจำแนกตามตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้

เพศ ผู้บริหารชายและผู้บริหารหญิง มีแนวโน้มและการกระจายไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุดเช่นเดียวกัน

อายุ ผู้บริหารที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี มีแนวโน้มและการกระจายไปทางลัทธิปฏิรูปนิยมสูงสุด ส่วนผู้บริหารที่มีอายุระหว่าง 30 - 40 ปี หรือ 40 ปีขึ้นไป - 50 ปี มีแนวโน้มและการกระจายไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุด และผู้บริหารที่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มและการกระจายไปทางลัทธินิรันดรนิยมสูงสุด

วุฒิการศึกษาสูงสุด ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีและวุฒิการศึกษาอื่น ๆ มีแนวโน้มและการกระจายไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุด ส่วนผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท มีแนวโน้มและการกระจายไปทางลัทธินิรันดรนิยมสูงสุด

ประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ระหว่าง 1 - 5 ปี หรือ 10 ปีขึ้นไป - 15 ปี หรือ 21 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มและการกระจายไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุด ส่วนผู้บริหารที่มีประสบการณ์ระหว่าง 5 ปีขึ้นไป - 10 ปี หรือ 15 ปีขึ้นไป - 20 ปี มีแนวโน้มและการกระจายไปทางลัทธินิรันดรนิยมสูงสุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากขอคนพบของงานวิจัยครั้งนี้ อาจจะอภิปรายผลการวิจัยได้ 3 หัวข้อด้วยกัน
ดังนี้คือ

1. แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาลและ
ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน
 2. ผลการเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาระหว่างผู้บริหารโรงเรียน
มัธยมศึกษาเทศบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน
 3. แนวโน้มและการกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหาร
โรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาลและของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน จำแนกตาม
เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา
1. แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาล
และของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน

ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาลและ
ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา จำแนกตามด้านต่าง ๆ
ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษาและจุดมุ่งหมายของการศึกษา ด้านองค์ประกอบการศึกษา
และด้านกระบวนการเรียนการสอน ดังนี้คือ

ด้านการศึกษาและจุดมุ่งหมายของการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน
มัธยมศึกษาเทศบาลและเอกชน มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิวินัยนิยม
เหมือนกัน กล่าวคือ มีความเห็นว่า การศึกษาคือกระบวนการค้นหาความรู้ ความจริง เพื่อ
ความเป็นจริงที่เป็นสากลร่วมกัน และการศึกษาต้องมุ่งพัฒนาพลังธรรมชาติทางเหตุผลที่
แฝงอยู่ในตัวผู้เรียนให้เจริญงอกงาม พร้อมทั้งปลูกคุณค่าทางจริยธรรมแก่ผู้เรียนด้วย
นอกจากนี้การศึกษายังจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายสูงสุด อันได้แก่ การถ่ายทอดความรู้ทาง
พุทธิปัญญา และศีลธรรม และต้องพยายามดำเนินการให้ไปสู่จุดหมายนั้นให้ได้

การที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาลและเอกชน มีแนวคิดทาง
ปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิวินัยนิยมเช่นเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหาร
โรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาลและเอกชน ได้ให้ความสำคัญของการศึกษาและจุดมุ่งหมาย

ของการศึกษาในแง่ของการส่งเสริมพุทธปัญญาและจริยธรรมแก่ผู้เรียนเป็นหลัก ซึ่งก็มีลักษณะสอดคล้องกับการส่งเสริมค่านจริยธรรมในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 หมวด 2 ข้อที่ 13 ที่ไ้ระบุไว้ว่า

รัฐพึงจัดให้สาระและกระบวนการเรียนรู็ครบถ้วนและกลมกลืนกันระหว่างความเจริญงอกงามทางคุณธรรม จริยธรรม และปัญญา กับความเจริญทางวัตถุและระหว่างความเจริญงอกงามทางร่างกาย และจิตใจ ทั้งนี้เพื่อการดำรงชีวิตที่สมบูรณ์ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา¹

นอกจากนี้ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 พ.ศ.2525-2529 ในส่วนที่ว่าการส่งเสริมและพัฒนากิจการมวลชนธรรม ก็ไ้ระบุไว้ว่า เร่งทำนุบำรุงส่งเสริมศาสนาให้เป็นที่ยึดมั่นทางจิตใจ และพัฒนาจริยธรรม คุณธรรมของประชาชนให้มีระเบียบวินัยทั้งส่วนตนและส่วนรวม² โดยจะทำนุบำรุงพุทธศาสนาในประเทศให้มั่นคงเจริญก้าวหน้า เป็นเครื่องโน้มน้าวจิตใจของเด็กและเยาวชน และประชาชนให้มาศึกษาสิ่งที่เป็นแก่นแท้ของศาสนา คือธรรมะเพื่อการดำรงชีวิตที่ดีงาม การประกอบอาชีพที่สุจริตและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ³

ฉะนั้น จะเห็นได้ว่า การศึกษาและจุดมุ่งหมายของการศึกษาในปัจจุบันของไทยไ้พยายามที่จะส่งเสริมใหญ่เรียนมีโอกาพัฒนาทางค่านจริยธรรมอยู่มาก

นอกเหนือจากประเด็นดังกล่าวข้างต้น ความตระหนักถึงการส่งเสริมคุณค่าทางจริยธรรมยังอาจจะเกิดจากสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในปัจจุบัน จากสังคมที่เคยเป็นสังคมกสิกรรมมุ่งหน้าสู่สังคมระบบอุตสาหกรรม ทำให้เกิดผลกระทบค่อพฤติกรรม ตลอดจนค่านิยมของคนในสังคมไทย ดังที่นาวี รังสิวารักษ์ ไ้กล่าวไว้ว่า

¹ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520, หน้า 3.

² คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ.2525-2529 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย), หน้า 232.

³ สุทธิพงศ์ คันคยาพิศาลสุทธิ, "เหตุผลที่รัฐบาลบรรจุหลักสูตรทางพระพุทธศาสนาเป็นวิชาบังคับในสถาบันการศึกษาของชาติทุกระดับชั้น," สารพัฒนาหลักสูตร 37 (เมษายน 2528): 14.

ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม ลักษณะความสัมพันธ์ของคนก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไปควยในทางที่สอดคล้องกับลักษณะอุตสาหกรรม ก็จะมีลักษณะที่ต่างกันไปอยู่ทางคนทางท่า มีการแข่งขันกันสูง การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันมีน้อย . . . การให้ความสำคัญในคุณค่าทางวัตถุยิ่งสูงขึ้น ในขณะที่คุณค่าในทางศีลธรรม-จรรยา ความเมตตาการุณา การเห็นอกเห็นใจ เพื่อนมนุษย์ควยกันจะยิ่งลดน้อยถอยลงไปทุกขณะ . . .⁴

จากปัญหาคังกล่าว ย่อมจะสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการกำหนด การศึกษาและจุดมุ่งหมายของการศึกษา ที่ต้องมุ่งอบรมศีลธรรม จรรยา ตลอดจน ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน เพื่อช่วยยกระดับคุณภาพทางจิตใจให้สามารถดำรง ชีวิตที่ดีงามในสังคมได้ โดยไม่ไปหลงใหลใฝ่หาแต่ทางวัตถุ ฉะนั้น การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือ สำคัญที่จะช่วยอบรมคุณธรรมและจริยธรรมแก่ประชาชนในชาติได้เป็นอย่างดีทั้งนี้เพราะ " เป็นความจริงที่ว่า การเรียนการสอนในโรงเรียนมีส่วนสำคัญในการอบรมหล่อหลอมเด็ก เด็กไม่อาจเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีระเบียบ มีความเชื่อมั่นในตัวเองและมีจริยธรรมอันดีงาม ได้ ถ้าไม่มีการสอนและแบบอย่างที่ดีในโรงเรียน"⁵ ผู้บริหารโรงเรียนจึงมีความเห็น ว่า ในงานการศึกษาและจุดมุ่งหมายของการศึกษานั้น ควรได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริม จริยธรรม และมุ่งพัฒนาความเจริญงอกงามทางสติปัญญาและการใช้เหตุผลของผู้เรียนควย

คานองศ์ประกอบการศึกษา อันได้แก่ หลักสูตร ครู และนักเรียนนั้น ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชน มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไป ทางลัทธิพิชานการนิยมเหมือนกัน ซึ่งพอจะแยกกล่าวองค์ประกอบการศึกษาทั้ง 3 คานองศ์นี้ คือ

- หลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชน มีความเห็น ว่า หลักสูตรไม่ควรเน้นเนื้อหาสาระที่เอามาตรฐานของผู้ใหญ่เป็นเกณฑ์ เพราะเป็นการ ขัดต่อการ เสริมสร้างปัจเจกภาพและการแสดงออกของปัจเจกบุคคล หลักสูตรควรเป็น

⁴นาวี รั้งสิวรารักษ์, "การศึกษาในทศวรรษหน้ายิ่งกว่าหมาทางควน," วิทยาคารย 82(เมษายน 2527) : 43.

⁵นงราม เศรษฐพานิช, "การศึกษากับการพัฒนา," วารสารการศึกษา แห่งชาติ 17(สิงหาคม-กันยายน 2526) : 5.

หลักสูตรประสบการณ์ หรือหลักสูตรกิจกรรม ซึ่งจะให้ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ที่ดี แม้จะให้เนื้อหาสาระน้อยกว่าการฝึกปฏิบัติก็ตาม

การที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชนมีแนวคิดต่อหลักสูตรใหม่ไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมเช่นนี้ อาจเป็นเพราะ ผลจากความพยายามในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าใหม่ทางการศึกษา ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร จากหลักสูตรพุทธศักราช 2503 มาเป็นหลักสูตรพุทธศักราช 2521 ทั้งนี้เป็นความพยายามที่จะแก้ไขข้อบกพร่องของหลักสูตร พ.ศ.2503 ซึ่งใช้มาเป็นเวลานานกว่า 17 ปี โดยไม่ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง โดยในหลักสูตรนี้เน้นด้านเนื้อหาวิชา ไม่มีการจัดประสบการณ์แก่ผู้เรียน บทบาทของครูเป็นผู้ชี้แนะให้นักเรียนปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครู นักเรียนจึงเป็นผู้คอยรับความรู้จากครูฝ่ายเดียว เมื่อได้เปลี่ยนแปลงหลักสูตรมาเป็นหลักสูตร พ.ศ.2521 จุดบกพร่องต่าง ๆ ในหลักสูตรเก่าจึงได้รับการแก้ไข โดยเน้นการให้ความอิสระในการเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ส่งเสริมการลงมือปฏิบัติ การทำงานด้วยตนเองและการทำงานเป็นกลุ่ม ใหญ่เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์และควยวิธีการแก้ปัญหา ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมตามวิถีทางแบบประชาธิปไตย บทบาทครูเปลี่ยนเป็นผู้ให้คำปรึกษา โดยถือนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนความพยายามในการจัดการศึกษาในรูปแบบใหม่นี้มีลักษณะเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามที่ไคระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 ว่า "การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันตลอดชีวิต เพื่อมุ่งสร้างเสริมคุณภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิตและทำประโยชน์แก่สังคม โดยเน้นการศึกษาเพื่อสร้างความรอบคอบปลอดภัย ความมั่นคงและความผาสุกร่วมกันในสังคมไทยเป็นประการสำคัญ"⁶ ฉะนั้นผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งของรัฐบาลและเอกชนย่อมจะได้รับอิทธิพลจากการจัดการศึกษาในรูปแบบใหม่ ซึ่งมีแนวคิดสอดคล้องกับแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาลัทธิพัฒนาการนิยมอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pensiri Intachai Jeradechakul ที่ไคศึกษาว่าปรัชญาการศึกษา ลัทธิพัฒนาการนิยมมีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาของไทยในช่วง พ.ศ.2494 จนถึงปัจจุบันหรือไม่ โดยการวิเคราะห์

⁶ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520, หน้า 1.

จากแผนการศึกษาแห่งชาติ 3 ฉบับคือ ฉบับ พ.ศ.2494, พ.ศ.2503 และ พ.ศ.2520 วิเคราะห์หลักสูตร ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ประกอบกับการสังเกตการณ์ในชั้นเรียน ควบ ผลการวิจัยพบว่า แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 เท่านั้นที่สะท้อนให้เห็นแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาลัทธิพัฒนาการนิยมอย่างชัดเจน⁷ จากผลงานการวิจัยนี้ย่อมจะเป็นส่วนสนับสนุนให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษามีแนวโน้มในการดำเนินการศึกษาสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งสะท้อนแนวคิดแบบพัฒนาการนิยม ข้อค้นพบนี้อาจเป็นนิมิตหมายอันดีต่อการพัฒนาการศึกษาของไทย ทั้งนี้เพราะ เมื่อผู้บริหารการศึกษามีแนวคิดทางการศึกษาแบบพัฒนาการนิยม ก็ย่อมจะพยายามสนับสนุนให้มีการดำเนินงานทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความคิดความเชื่อของตนเองควบ ซึ่งในงานวิจัยนี้ก็พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษามีแนวคิดสอดคล้องกับแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาลัทธิพัฒนาการนิยมที่ปรากฏอยู่ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 ดังนั้น การศึกษาไทยย่อมจะมีโอกาสพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน

- ครู ผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษารัฐบาลและเอกชน มีความเห็นว่า ครูควรมีหน้าที่จัดเตรียมประสบการณ์ที่มีความหมายต่อชีวิตของผู้เรียนมากกว่าที่จะให้ความรู้จากหนังสือหรือตำราต่าง ๆ ซึ่งผู้เรียนย่อมจะสามารถค้นคว้าเองได้ ครูต้องมีความเข้าใจสภาพความแตกต่างของนักเรียนและคอยกระตุ้นเร้าความสนใจให้นักเรียนศึกษาหาความรู้จากประสบการณ์ตรง

การที่ผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษารัฐบาลและเอกชน มีแนวคิดต่อครู โน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมเช่นนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีความเข้าใจว่า ครู ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานตามหลักสูตร และเป็นผู้นำหลักสูตรสู่การปฏิบัติต้องมีลักษณะสอดคล้องกับหลักสูตรควบ ฉะนั้น ผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษารัฐบาลและเอกชน ซึ่งมีแนวคิดในค่านิยมหลักสูตรโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม จึงมีแนวคิดที่จะให้

⁷Pensiri Intachai Jeradechakul, "Educational Progressivism in Thailand : Reflection in the National Schemes of Education, the Curricula, and Classroom Practices," Dissertation Abstracts International : The Humanities and Social Sciences, 44(August 1983): 425-426A.

ครูมีลักษณะแบบพัฒนาการนิยมเช่นเดียวกัน กล่าวคือ มีแนวคิดที่จะเปลี่ยนบทบาทครูจาก
ผู้ให้ความรู้แก่ฝ่ายเดียวมา เป็นผู้จัด เสนอประสบการณ์ที่มีความหมายต่อชีวิตของผู้เรียน
และเป็นผู้คอยกระตุ้นเราให้ผู้เรียนใฝ่หาความรู้ด้วยตนเองมากกว่า ทั้งนี้เนื่องจาก ใน
สภาพปัจจุบันยังพบอยู่มากว่า ครูเป็นผู้เสนอความรู้ให้นักเรียนเป็นส่วนใหญ่ ดังที่พบในงาน
วิจัยของ อรุณศรี อนันตรศรีวิชัย⁸ ซึ่งได้วิเคราะห์พฤติกรรมของครูและนักเรียนใน
โรงเรียน 4 ประเภทคือ โรงเรียนราษฎร์ โรงเรียนเทศบาล โรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา และโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผลการ
วิจัยสรุปได้ว่า ครูมีบทบาทเป็นผู้พูดมากกว่านักเรียน นักเรียนพูดแสดงความคิดเห็นน้อย
มาก การเรียนการสอนมีลักษณะบรรยายหรือการอภิปราย ฉะนั้น ผู้บริหารโรงเรียน
มัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชน จึงมีแนวคิดที่จะให้บทบาทของครูเปลี่ยนแปลงไปจาก
เดิมที่เป็นอยู่ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่เปลี่ยนแปลงไป ยิ่งไปกว่านั้นอาจจะกล่าวได้
ว่า ลักษณะพัฒนาการนิยมเป็นแนวคิดที่นิยมใช้ในการศึกษา ครูจึงน่าจะเป็นผู้ที่ได้รับอิทธิพล
จากแนวคิดใหม่ที่เข้าสู่การศึกษา ทั้งนี้เพราะ หน้าที่ของครูนั้นจะต้องศึกษาค้นคว้า และติดตาม
ความเคลื่อนไหวของแนวคิดใหม่ ๆ ทางการศึกษาอยู่เสมอ นอกจากนี้ ตามที่
วิจิตร ศรีสอาน⁹ ได้กล่าวถึงลักษณะของวิชาในสาขาครุศาสตร์ว่า เป็นวิชาที่ไม่จำกัดอยู่
ในประเภทวิชา เนื้อหา แต่มุ่งที่จะให้แนวคิดและวิธีการ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า มีความสอดคล้อง
กับแนวคิดแบบพัฒนาการนิยม และครูส่วนใหญ่อาจจะได้เรียนรู้วิธีการแบบพัฒนาการนิยม
จากสาขาวิชาทางครุศาสตร์บาง ผู้บริหารจึงมีความเห็นว่า ครูน่าจะมีลักษณะและแสดง
บทบาทของครูตามแนวคิดแบบพัฒนาการนิยมด้วย

- นักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชนมีความเห็น
ว่า นักเรียนเป็นบุคคลสำคัญในการเรียนรู้ โดยต้องฝึกฝนและได้ความรู้จากประสบการณ์
จริงในชีวิตประจำวัน และต้องมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ที่ดีที่สุด

⁸อรุณศรี อนันตรศรีวิชัย, "การวิเคราะห์พฤติกรรมของครูและนักเรียนในชั้น
ที่สอนวิชาสังคมศึกษาตอนต้น," รายงานการวิจัย กรมวิชาการ (กรุงเทพมหานคร:
กระทรวงศึกษาธิการ 2518), หน้าทศตยอ.

⁹วิจิตร ศรีสอาน, "บทบาทของวิชาการศึกษาในสังคมปัจจุบัน," ใน ปรัชญา
การศึกษาของไทย, ไพฑูรย์ สนิลารัตน์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช,
2523), หน้า 54.

นอกจากนี้ นักเรียนยังต้องเป็นผู้ที่เห็นความสำคัญของโรงเรียนและชุมชน และต้องมีจิตสำนึกที่จะนำความรู้อาชีพมาพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

การที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชน มีแนวคิดต่อนักเรียนโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก ผลของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเก่าที่ใช่มานานมาเป็นหลักสูตร พุทธศักราช 2521 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันซึ่งเน้นบทบาทของนักเรียนเป็นสำคัญ โดยถือนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (Child Center) เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นประโยชน์แก่นักเรียนมากที่สุด ดังนั้น บทบาทของนักเรียนจึงต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่คอยรับความรู้จากครู มาเป็นผู้ฝึกฝนปฏิบัติด้วยตนเอง และการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรปัจจุบันได้เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา และจัดเตรียมประสบการณ์ให้นักเรียน ผู้บริหารจึงเห็นว่า นักเรียนจะต้องมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตรที่เปลี่ยนแปลงไปจากหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาสาระมาเป็นหลักสูตรแบบกิจกรรมและประสบการณ์ ผู้บริหารจึงสะท้อนแนวคิดต่อนักเรียนโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม

ถ้อยแถลงการณ์ การเรียนการสอน

ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชน มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาในค่านิยมแตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลมีแนวคิดโน้มไปทางลัทธิวันทรนิยม ส่วนผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนมีแนวคิดโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม ซึ่งพอจะอภิปรายได้ดังนี้

ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาล มีความเห็นว่า กระบวนการเรียนการสอนต้องส่งเสริมเสรีภาพทางวิชาการ เพื่อสร้างความเป็นผู้มีเหตุผลและสติปัญญาแก่นักเรียน ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างสมบูรณ์เต็มที่ ดังนั้นจึงควรใช้การอภิปรายโดยใช้เหตุผลทางปัญญาและจริยธรรมเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นการพยายามให้นักเรียนได้นำพลังความคิดที่แฝงอยู่ในแต่ละคนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้จึงเกิดจากการนำพลังธรรมชาติในคนสติปัญญาและการใช้เหตุผลของผู้เรียนมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง แนวคิดด้านกระบวนการเรียนการสอนนี้ ปรากฏว่า มีความสอดคล้องกับแนวคิดที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาล มีต่อค่านิยมการศึกษาและจุดมุ่งหมายของการศึกษา คือโน้มไปทางลัทธิวันทรนิยมเช่นเดียวกัน

กล่าวคือ มีความตระหนักถึง ความสำคัญของการศึกษาและจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่สามารถปลูกคุณค่าทางจริยธรรม ส่งเสริมความรู้อันล้ำค่าในอภิศัก ซึ่งเป็นการส่งเสริมค่านุภาพปัญหาแก่ผู้เรียน ฉะนั้น ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนจึงต้องพยายามหาวิธีที่จะเสริมสร้างควมมีเหตุผล และสติปัญญาแก่นักเรียน เพื่อที่นักเรียนจะสามารถพัฒนาศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ การส่งเสริมการอภิปรายโดยใช้เหตุผลทางปัญหาและจริยธรรมจะเป็นผลให้นักเรียนเกิดการ เรียนรู้ที่ดี และตระหนักถึงคุณค่าของมรดกอันล้ำค่าในอภิศัก นอกจากนี้ อาจจะเป็นไปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาลซึ่งเป็นผู้ที่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไปมากที่สุด (ดูตารางที่ 4) มีแนวคิดที่จะโน้มไปทางกลุ่มอนุรักษ์นิยม เนื่องจากผู้บริหารในวัยนี้เป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ชีวิตมากพอสมควร จึงอาจเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมไทยในปัจจุบัน เป็นผลทำให้คนเรามากดลยธรรมชาติคือมีแนวโน้มที่จะหลงไหลสิ่งที่เป็นวัตถุมากขึ้น และมองข้ามคุณค่าของสิ่งที่ดำรงที่ได้รับการสืบทอดมาแต่อดีต จากบทเรียนต่าง ๆ ที่ผ่านมา ทำให้ผู้บริหารมองเห็นความสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ช่วยเสริมสร้างค่านุภาพปัญหาและจริยธรรมแก่ผู้เรียน

สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน มีความเห็นว่า กระบวนการเรียนการสอนจะเกิดผลดีต้องเกิดจากความสนใจ ความอยากหรืออยากเห็น ตลอดจนการคนควา และทดลองของนักเรียนเป็นสำคัญ โดยถือนักเรียนเป็นศูนย์กลางในการฝึกปฏิบัติอย่างมีเป้าหมาย การฝึกฝนทักษะ และเทคนิควิชาจากจนแม่นยำเป็นสิ่งที่น่าสนใจ การเรียนรู้ควรเริ่มจากสิ่งที่นักเรียนรู และม่ประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน เพื่อชักจูงสู่ความสนใจต่อไป การเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังนั้น ความฉลาดของผู้เรียนในคานความคิด และการกระทำจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และคิดแปลงการกระทำให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้คือ แนวคิดคานกระบวนการเรียนการสอนนี้ปรากฏว่า มีความสอดคล้องกับแนวคิดที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนมีต่อคานองค์ประกอบการศึกษา คือโน้มไปทางลัทธิพิพัฒนาการนิยมเช่นเดียวกัน กล่าวคือมีความตระหนักว่า การจัดหลักสูตร ครู และนักเรียน นั้นต้องมีความสัมพันธ์กับคานกระบวนการเรียนการสอน การดำเนินการเรียนการสอนจึงจะมีประสิทธิภาพมากที่สุด นั่นก็คือ การเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์อันต่อเนื่องกัน โดยมีครู เป็นผู้เตรียมประสบการณ์อันมีคุณค่าแก่นักเรียน ภายใต้หลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นตามความถนัด ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน ฉะนั้นการดำเนินการเรียนการสอนก็ต้องสอดคล้องกลมกลืนกับ

หลักสูตร ครู และนักเรียนด้วย นอกจากนี้ อาจจะเป็นไปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนได้รับอิทธิพลความคิด ความเชื่อแบบพัฒนาการนิยมจากแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 ซึ่ง Pensiri Intachai Jeradechakul¹⁰ ได้ทำการวิจัยพบว่า แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2520 สะท้อนให้เห็นแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาลัทธิพัฒนาการนิยมอย่างชัดเจน ฉะนั้น ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนจึงมีแนวโน้มที่จะพยายามจัดกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันด้วย กล่าวคือ มีความต้องการที่จะเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง ครูเป็นผู้สอนความรู้ทางวิชาการแผ่ขยายเข้ามาเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มองเห็นนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ และมองเห็นคุณค่าในการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง (Learning By Doing) โดยเป็นความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนจากรูปแบบเดิมสู่รูปแบบใหม่ ซึ่งเป็นที่ยอมรับและนิยมกันทั่วไป

แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน

เมื่อพิจารณาแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชนจำแนกตามคานตาง ๆ 3 คานคือ คานการศึกษาและจุดมุ่งหมายของการศึกษา องค์ประกอบการศึกษา และกระบวนการเรียนการสอนแล้วนั้น ปรากฏว่ามีทั้งแนวคิดที่เหมือนกันและแตกต่างกันทั้งใคอกปรายแล้วข้างตน แต่อย่างไรก็ดี เมื่อได้พิจารณาโดยสรุปรวมทั้ง 3 คาน ปรากฏว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิเดียวกัน กล่าวคือ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชน มีแนวคิดโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม นวัตกรรมนิยม ปฏิรูปนิยม และอภิดิถาวนิยมในระดับมาก เรียงลงมาตามลำดับ ส่วนลัทธิ

¹⁰Pensiri Intachai Jeradechakul, "Educational Progressivism in Thailand : Reflections in the National Schemes of Education, the Curricula, and Classroom Practices, 425-426A.

สารัตถนิมิต्तอยู่ในระดับปานกลาง ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรสา สุขเปรม¹¹ ซึ่งได้ศึกษาพบว่า แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์วิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร โน้มไปทางลัทธิ ประสบการณ์นิยม นิตินิยม บูรณนิยม อคติภาวนิยม และสารัตถนิมิตตามลำดับ และใกล้เคียงกับงานวิจัยของ สมพงษ์ สิงหนผล¹² ซึ่งได้ศึกษาพบว่า นักศึกษาวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม ปฏิรูปนิยม นิตินิยม อคติภาวนิยม และสารัตถนิมิตตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ รัชณี ทิมเสนีย์¹³ ได้ศึกษาพบว่า แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์วิทยาลัยครูภาคใต้โน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม นิตินิยม อคติภาวนิยม ปฏิรูปนิยม และสารัตถนิมิตตามลำดับ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ข้อค้นพบของงานวิจัยนี้กับงานวิจัยอื่น ๆ ที่กล่าวมานั้น กลุ่มตัวอย่าง อันได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาล ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน อาจารย์วิทยาลัยครูและนักศึกษาวิทยาลัยครู ล้วนมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุดเช่นเดียวกัน

ฉะนั้น จึงขออภิปรายแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชน ตามลำดับ ดังนี้

1. ลัทธิพัฒนาการนิยม

การที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชน มีแนวคิดโน้ม

¹¹อรสา สุขเปรม, "ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์วิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานครกับคำรายงานพฤติกรรมการสอน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา ภาควิชาสารัตถศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526).

¹²สมพงษ์ สิงหนผล, "แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523).

¹³รัชณี ทิมเสนีย์, "ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา กับบุคลิกภาพของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคใต้," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526).

ไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุด ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.964$ และ 4.017 ตามลำดับ) อาจเป็นเพราะ แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาลัทธิพัฒนาการนิยมเป็นแนวคิดที่กำลังนิยมแพร่หลายไปทั่วโลก โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา จึงยอมจะแนบอิทธิพลเข้าสู่ประเทศไทย อาจกล่าวได้ว่า แนวคิดนี้ได้เข้ามาสู่ประเทศไทยเนื่องจากการเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ทำให้มีการนำลัทธิพัฒนาการนิยมมาทดลองใช้เป็นครั้งแรกในประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2493 ที่จังหวัดละเซิงเทร่าในโครงการทดลองการศึกษาระยะ 5 ปี ของกระทรวงศึกษาธิการร่วมกับยูเนสโก และจากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ทำให้แนวคิดแบบพัฒนาการนิยมแพร่หลายในวงการศึกษไทยอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากความพยายามในการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งจุมพล พุณภัทรชีวิน ได้วิเคราะห์ไว้ว่า หลักการหรือแนวคิดบางส่วนสอดคล้องกับทฤษฎีนี้ โดยเฉพาะความเชื่อที่ว่า การศึกษาเป็นการจัดประสบการณ์ต่อเนื่องตลอดชีวิต¹⁴ ยิ่งไปกว่านั้น งานวิจัยของ Pensiri Intachai Jeradechakul ได้พบว่า แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ สะท้อนให้เห็นแนวคิดปรัชญาการศึกษาลัทธิพัฒนาการนิยมอย่างชัดเจน จึงน่าจะเป็นไปได้ว่า ผู้บริหารการศึกษาทั้งของรัฐบาลและเอกชนได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา และยอมรับแนวคิดปรัชญาการศึกษาลัทธิพัฒนาการนิยมมาเป็นแบบแผนในการดำเนินการศึกษามากกว่าแนวคิดอื่น ๆ

นอกจากนี้ อาจกล่าวได้ว่า ความช่วยเหลือจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่ให้แก่ประเทศไทยในการพัฒนาการศึกษาและเศรษฐกิจ ในรูปของการให้ทุนการศึกษา ตลอดจนการจัดโครงการต่าง ๆ แก่บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยการส่งผู้เชี่ยวชาญจากประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความรู้ความเข้าใจ และร่วมมือกันพัฒนาการศึกษาของไทยนั้น ทำให้แนวคิดและค่านิยมของปรัชญาการศึกษาลัทธิพัฒนาการนิยมได้เข้าสู่วงการศึกษไทยอย่างรวดเร็ว จากการที่งานวิจัยนี้ พบว่า ผู้บริหารการศึกษาทั้งของรัฐบาลและเอกชน ใ้รับการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด และยังมีผู้ได้รับการศึกษาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกอีกด้วย (ดูตารางที่ 5) และผู้บริหารการศึกษาทั้งของรัฐบาลและเอกชนยังเป็นผู้ซึ่งเคยศึกษา หรือเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาเป็น

¹⁴จุมพล พุณภัทรชีวิน, "การวิเคราะห์แนวทางปฏิรูปการศึกษา," : 38.

ส่วนใหญ่ (คู่มือครั้งที่ 10) อาจารย์ใหญ่บริหารการศึกษาทั้ง 2 ฝ่าย มีโอกาสได้รับอิทธิพลจากแนวคิดแบบพัฒนาการนิยมนานทางการศึกษาที่ได้รับอิทธิพลจากความช่วยเหลือของประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ เมื่อบุคลากรทางการศึกษาของไทยได้มีโอกาสไปศึกษาหรือทำงานในประเทศสหรัฐอเมริกาและได้รับอิทธิพลจากแนวคิดแบบพัฒนาการนิยมน้อมนำมาเผยแพร่กันในวงการการศึกษา ทั้งในสถาบันการศึกษาและนอกสถาบันการศึกษาผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชนผู้ซึ่งมีโอกาสได้ศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับสูงย่อมได้รับอิทธิพลผ่านทางสถาบันการศึกษาและรับเอาแนวคิดแบบพัฒนาการมาควยเช่นกัน

นอกเหนือจากอิทธิพลทางการศึกษาโดยตรงดังกล่าวข้างต้น การรับเอาแนวความคิดแบบพัฒนาการนิยมนั้นเข้าสู่ประเทศไทย อาจเนื่องมาจากสภาพสังคมไทยครั้งที่ เอกวิทย์ ฌ ฌกลาง โทกลาวไวว่า พิจารณาจากโครงสร้างทางสังคมและความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมที่มีลักษณะอ่อนตัว (Dynamic) ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวสามารถปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์ภายนอกได้ และมีลักษณะประสานประโยชน์¹⁵ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ตามสภาพสังคมไทยเอื้ออำนวยต่อการยอมรับแนวคิดใหม่ ๆ ที่ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ การเผยแพร่แนวความคิดแบบพัฒนาการนิยมนั้นจึงย่อมจะก่อตัวได้ง่าย ยิ่งไปกว่านี้ สังคมไทยยังเป็นสังคมที่ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาโดยตรง เนื่องจากคนไทยนับถือพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ พุทธศาสนาย่อมมีอิทธิพลต่อระบบความคิด ความเชื่อ และการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทยอย่างมาก "คำสอนในพุทธศาสนาจึงเป็นคัมภีร์สำคัญที่กำหนดปรัชญาชีวิตของคนไทย"¹⁶ หรืออาจกล่าวได้ว่า คนไทยมีพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานปรัชญาซึ่ง เมื่อพิจารณาจากแก่นแท้ของพุทธศาสนาแล้วจะพบว่ามีความสอดคล้องกับแนวความคิดแบบพัฒนาการนิยมน้อยมาก

ครั้งที่ แสง จันทรงาม โทกลาวถึงหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า
ไวว่า

¹⁵ เอกวิทย์ ฌ ฌกลาง, "เอกลักษณ์ไทยที่มีผลต่อการรักษาความมั่นคงของชาติ," คุรุปริทัศน์ 4 (พฤศจิกายน 2520): 12 .

¹⁶ สมบัติ วงศ์ศรีรัตน์, "การศึกษาวินัยธรรมการเมือง และพื้นฐานบางแง่ของวัฒนธรรมไทย," ใน การพัฒนาการเมืองไทย, ลิขิต ชีวเวคิน, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร . แพร่พิทยา, 2519), หน้า 316.

พระพุทธเจ้าโคตรังให้หลักคำสอนไว้ว่าสิ่งต่าง ๆ ทั้งหลายอยู่ในสภาวะของสายธารแห่งการต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลง (State of Flux and Transformation) ไม่มีสิ่งใดแน่นอนตายตัว และเขาได้กับหลักอนิจจังซึ่งถือว่าทุกสิ่งในโลกไม่ว่าวัตถุหรือจิตใจเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงไม่ถาวร ย่อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ คือตกอยู่ในกระบวนการ 3 ประการคือ อุปทะ - เกิดขึ้น จิต - ตั้งอยู่ และชยะหรือวยะ - คับไปแล้ว เกิดขึ้นใหม่ตราบเท่าที่ยังมีเหตุปัจจัยอยู่¹⁷

นอกจากนั้น พุทธศาสนายังเน้นในเรื่องการฝึกปฏิบัติจริงด้วย ดังที่พระศาสนโสภณ ไก่กล่าวไว้ว่า ". . . วิद्यูชนทั้งหลายพึงจะรู้เฉพาะงาน ควบคู่การปฏิบัติให้เขาถึงธรรมนั้น"¹⁸ การเน้นในการปฏิบัติในพุทธศาสนามี 3 ขั้นตอนคือ 1) ปรียัติ - หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ควรทำความเข้าใจให้ถูกต้อง 2) ปฏิบัติ - การลงมือปฏิบัติตามหลักคำสอนที่ไต่เรียนรูมา 3) ปฏิเวธ - การโคจรบรรลุผลที่ได้รับผลสมจริง นอกจากนี้ "วิธีการสอนตามแนววิธีวิจัย 4 อันใดแก่ ทุกข์ กำหนดทำความเข้าใจปัญหา สมุทัย สืบหาสาเหตุของปัญหา นิโรธ กระบวนการของการแก้ปัญหา มรรค วิธีการดับทุกข์ ขั้นตอนนี้ตรงกับวิธีการแก้ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์"¹⁹ ซึ่งถือได้ว่าการสอนแก้ปัญหาเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของพุทธศาสนา ลักษณะของพุทธศาสนาที่กล่าวมาข้างต้นจึงมีความสอดคล้องกับแนวความคิดแบบพัฒนาการอย่างมาก กล่าวคือ ปรัชญาการศึกษาลัทธิพัฒนาการนิยมเชื่อว่า สาระสำคัญและภาวะความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลายมีไคคงที่หรือหยุดนิ่ง แต่จะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์อันต่อเนื่องกัน ซึ่งเป็นผลมาจากการลงมือปฏิบัติจริง เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็นทำเป็น และรู้จักแก้ปัญหา โดยอาศัยวิธีสอนแบบแก้ปัญหา (Problem Solving Method) และมีความเชื่อว่า การกระทำจะเกิดขึ้นเนื่องจากความคิด มนุษย์สามารถสร้างพัฒนาการ

¹⁷แสลง จันทรงาม, ศาสนาวิทยา, (พระนคร: สำนักพิมพ์บรรณาคาร, 2512), หน้า 173.

¹⁸พระศาสนโสภณ, ผู้รวบรวมและผู้แปล, สวคมนตรีแปล, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2522), หน้า 82.

¹⁹สาโรช บัณฑิต, "ปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธศาสนา," ใน ศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์, สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กราฟิเคอาร์ท, 2526), หน้า 17-18.

ให้แก่ตนเองได้ตามสภาพแวดล้อมและกาลเวลาที่เปลี่ยนไป²⁰

ฉะนั้น จะเห็นได้ว่า เมื่อเทียบเคียงแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา ลัทธิพัฒนาการนิยมกับคำสอนในพุทธศาสนาแล้ว จะเห็นว่ามี ความกลมกลืนกัน ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า สภาพสังคมไทยและพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาประจำชาติไทยนั้นมีส่วนสนับสนุนในการที่จะรับแนวคิดแบบพัฒนาการนิยมเข้าสู่ประเทศไทย ประกอบกับงานวิจัยนี้ได้พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชน เป็นผู้ที่มีถือศาสนาพุทธมากที่สุด (ดูตารางที่ 11) ข้อค้นพบนี้ย่อมจะสนับสนุนให้เห็นได้ชัดเจนนยิ่งขึ้นว่า นอกเหนือจากการรับอิทธิพลของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา ลัทธิพัฒนาการนิยมผ่านทางการศึกษาแล้ว แนวคิดทางพุทธศาสนาอันเป็นพื้นฐานเดิมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา รัฐบาลและเอกชน ย่อมทำให้ผู้บริหารทั้ง 2 ฝ่ายรับเอาแนวคิดแบบพัฒนาการนิยมเข้ามากลมกลืนกับความคิดเดิมได้อย่างไร

จากข้ออภิปรายข้างต้น ทำให้มองเห็นได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา รัฐบาลและเอกชนมีโอกาสจะรับแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา ลัทธิพัฒนาการนิยมผ่านทาง การศึกษา ตลอดจนผ่านทางสภาพสังคมไทยที่เอื้ออำนวยต่อการรับแนวคิดใหม่ ๆ รวมทั้งความสอดคล้องของพุทธศาสนากับแนวคิดแบบพัฒนาการนิยม ทำให้การศึกษาของ ไทยได้รับอิทธิพลจากแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา ลัทธิพัฒนาการนิยมอยู่มาก ซึ่งย่อมจะมีส่วนทำให้ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา รัฐบาลและเอกชน มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุดควย

2. ลัทธิรัตนตรนิม

แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา รัฐบาลและเอกชน อันค้นพบมาเป็นที่สองคือ โนมไปทางลัทธิรัตนตรนิม ซึ่งอยู่ในระดับ มากเช่นกัน ($\bar{x} = 3.892$, $\bar{x} = 3.998$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความพยายามในการพัฒนาการศึกษาให้มีรูปแบบใหม่ขึ้น ได้สร้างปัญหาให้แก่การศึกษาไทยอย่างมาก เนื่องจากเราไปเลียนแบบการศึกษาจากต่างประเทศซึ่งมีลักษณะสังคมที่แตกต่างจากสังคมไทย

²⁰ กิติมา ปรีดีคิลิก, ปรัชญาการศึกษา เล่ม 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : ประเสริฐการพิมพ์, 2520), หน้า 88.

การดำเนินการศึกษาจึงไม่เหมาะสม ดังที่ เอกวิทย์ ๗ ถกลง โศกแล้วไว้ว่า

เราไปหลงเทคโนโลยีกับความเจริญทางวัตถุ และคิดว่าเป็นความอยุ่รอดของเราใน ลักษณะเทียมหนาเทียมตา เทียมบาเทียมไหลล้นประเทศทางตะวันตก แต่เดิมนี่รู้สึก ว่า กาลสมัยเปลี่ยนไปเสียแล้ว มาถึงยุคที่จะต้องเพ่งควารชีวิตเราของการอะไรแน เพราะเราเริ่มจะรู้สึกมากขึ้นว่า การที่วิ่งตามเขาไปนั้นมีความทุกข์มากมายทั้งส่วนตัว และส่วนรวม . . . ทางหนึ่งที่จะช่วยโคคลือ การศึกษา เป็นเรื่องสติปัญญาและการ ผูกอบรม ฐานฐานของปรัชญาและจริยธรรมซึ่งเป็นมรดกตกทอดมานั้น . . . ถ้าเรายังพิสูจน์ไม่ไควว่ามีอะไรเหนือกว่า ก็จะต้องใช้ของเก่าที่ยังค้อย²¹

นอกจากนี้ ยังอาจเนื่องมาจาก สภาพความเป็นจริงในสังคมปัจจุบัน ของไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมอุตสาหกรรม เช่นเดียวกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ทำให้เรามองข้ามการพัฒนาคุณค่าทางจิตใจ แดกลับมุ่งพัฒนาแต่ความเจริญทางวัตถุ ปัญหา ต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นในสังคมไทยมากมาย ฉะนั้นเราน่าจะโคตระหนักถึงการแก้ปัญหาที่คอง เษชัญอยู่ โดยให้การศึกษาที่ช่วยเสริมสร้างสติปัญญา ความคึกคักอย่างมีเหตุผลภายใต้คณงาม ความคึกคักของศีลธรรมจรรยา นอกเหนือไปจากการให้ควารรู้จากประสบการณ์ ทั้งนี้เพราะ

สถานการณบางอย่างอาจจะต้องใช้ควารสามารถในการคึกคักเหตุผลและใช้สติปัญญา ปรุ่รูกอบควม จึงจะสามารถคึกคักชีวิตไปในทางที่เหมาะสมโค ลำคับประสบการณ์ ที่โคเริ่มนรมาขณะที่ยังศึกษาเลาเรียนอยุ่ อาจจะไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้ประโยชน์ การให้การศึกษาเพื่อฝึกฝนควมมีสติปัญญาคึกคักเหตุผลตามแนวของนรินทรนิมมจึง เป็นสิ่งจำเป็น²²

ยิ่งไปกว่านี้ การศึกษาที่คึกคักไม่ใช่เพียงแต่การสะสมและถายทอด วิชาควารรู้ ซอมูลขอเท็จจริงต่าง ๆ แต่เพียงอย่างเคียว แต่คองเป็นการศึกษาหรือให้ทุกคน โคตระหนักถึงคณธรรมควมคึกคัก ความหมายของชีวิต ²³ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียน

²¹ เอกวิทย์ ๗ ถกลง, "อภิปรายอุคมคึกคักและแนวทางการศึกษาที่สอคคคองกับ สภาพควมเปลี่ยนแปลงของสังแวดลอมและเอกลักษณะของบ้านเมืองไทย, " ใน บนเส้นทาง การแสวงหาโฉมหน้าของการศึกษาไทย, หน้า 55-56.

²² อรสา สุขเปรม, "ควมสัมพันธ์ระหว่างแนวคึกคักทางปรัชญาการศึกษาของ อาจารย์วิทยาลัยครูกับควารายงานพฤกคิกรรมการสอน, " หน้า 100.

²³ รชนี้ ทัมเสนีย์, "ควมสัมพันธ์ระหว่างแนวคึกคักทางปรัชญาการศึกษา กับ บุคลคิภาพ, " หน้า 95.

มัธยมศึกษาวิฑฒบาลและเอกชน จึงมีแนวคิดโน้มน้ไปทางลัทธิวินัยนิยมอยู่มาก คือ มีความตระหนักถึงความสำคัญของการปลูกคุณคาทางจริยธรรมพรอม ๆ กับการให้ความรู้อันเป็นมรดกล้ำค่าของสังคมไทย

นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ยังพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาวิฑฒบาลและเอกชน เป็นผู้ที่มียุ่มากกว่า 50 ปี (ดูตารางที่ 4) ซึ่งคนในวัยนี้มีแนวโน้มจะอยู่ในลักษณะอนุรักษนิยมอยู่มาก ดังที่นิพนธ์ ศศิธร²⁴ ใควิเคราะห์อายุของคนไทย และเรียกคนกลุ่มนี้ว่า คนรุ่นเกา ไทแก คนที่มีอายุสูงกว่า 50 ปี ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ใหญ่ก่อนมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (2475) เติบโตมาจากสังคมแบบเกา จึงมีแนวคิดโน้มน้ไปทางอนุรักษนิยม ฉะนั้น ในค่านายนี้ก็อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาวิฑฒบาลและเอกชนมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มน้ไปทางลัทธิวินัยนิยม

3. ลัทธิปฏิรูปนิยม

แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาวิฑฒบาลและเอกชน อันค้ที่สามโน้มน้ไปทางลัทธิปฏิรูปนิยม ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{x} = 3.830$, $\bar{y} = 3.956$) ทั้งนี้อาจจะเป็นผลเนื่องมาจาก การจัดการศึกษาของไทยยังมีข้อบกพร่องอยู่มากในคานโอกาสและความเสมอภาคในการเข้ารับการศึกษา การมุ่งประโยชน์ให้การศึกษาช่วยพัฒนาสังคม โดยเฉพาะสังคมประชาธิปไตย และปัญหาอื่น ๆ ที่ต้องเผชิญอีกมาก ถ้าเราดูระบบการศึกษาของเราในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าการให้การศึกษาของเรานั้น เพื่อสนองความต้องการของบุคคล ดังนั้น การศึกษามักถูกโจมตีว่า บกพร่อง ต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความเสมอภาค และเพื่อให้เกิดการจัดการศึกษาตอบสนองความต้องการในการพัฒนาสังคมมากขึ้น"²⁵ การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคมก็เป็น

²⁴นิพนธ์ ศศิธร, รวมบทความการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์เศศ, 2524), หน้า 45-46.

²⁵นงราม เศรษฐพานิช, "การศึกษากับการพัฒนา," วารสารการศึกษาแห่งชาติ 17(สิงหาคม-กันยายน 2526): 5.

แนวทางที่เปิดประตูการศึกษาศึกษาที่สอดคล้องกับชีวิตและสังคมไทย²⁶ ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2517 ได้พิจารณาเห็นชอบตาม ข้อเสนอของกระทรวงศึกษาธิการ และมีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อ ปฏิรูปการศึกษาโดยมีหน้าที่ พิจารณาเสนอแนวทางการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และลักษณะอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับกาลสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระบอบประชาธิปไตย²⁷ คณะกรรมการ วางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษาที่พึง ประสงค์นั้นจะต้องเป็นการสร้างเสริมความรู้ ความคิด ทักษะ และทัศนคติให้คนไทยได้ รู้จักตนเอง รู้จักชีวิต เข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อม แล้วสามารถนำความรู้ความเข้าใจ ไปใช้แก้ปัญหา เสริมสร้างชีวิตและสังคมให้ดียิ่งขึ้นโดยกลมกลืนธรรมชาติ²⁸ จะเห็นว่า เป้าหมายในการพัฒนามนุษย์อันถือว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพนั้น เปลี่ยนแปลงไปจาก เดิม กลายมาเป็นการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคมมากขึ้น ทำให้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 มีแนวความคิดส่วนใหญ่โน้มไปทางปรัชญาการศึกษาแบบปฏิรูปนิยม²⁹ นอกจากนี้แนวความคิดแบบปฏิรูปนิยม ยังมีความคิดความเชื่อคล้ายกับแนวคิดทางปรัชญา การศึกษาลัทธิพัฒนาการนิยมอีกด้วย ทั้งนี้เพราะทั้ง 2 ลัทธิเกิดมาจากปรัชญาแม่บทลัทธิ เดียวกันคือ ลัทธิปฏิบัตินิยม ทั้งนี้ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชน ซึ่ง ส่วนใหญ่มีแนวคิดโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงส่งนั้น อาจมีแนวคิดสอดคล้องกับลัทธิ ปฏิรูปนิยมด้วยก็ได้

อย่างไรก็ดี จากความหวังในการเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าใหม่ของการ ศึกษา โดยมุ่งสู่การพัฒนาคคุณภาพชีวิตและสังคมมากขึ้นอาจทำให้ผู้บริหารมีแนวคิดโน้มไป ทางปฏิรูปนิยมก็ได้

²⁶ สิปพนนท์ เกตุทัต, "การศึกษาศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม," วารสารการศึกษาแห่งชาติ 17 (สิงหาคม-กันยายน 2526) : 68.

²⁷ คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศูนย์การทหารราบ, 2518), หน้าหกคดียอ

²⁸ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520, หน้า 7.

²⁹ จุมพล พุณท์ธีวิน, "วิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปการศึกษา," : 36.

4. ลัทธิอัตถิภาวนิยม

แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
รัฐบาลและเอกชน ร่องลงมาเป็นอันดับที่สี่ คือ โน้มไปทางลัทธิอัตถิภาวนิยม ซึ่งอยู่ใน
ระดับมากเช่นกัน ($\bar{x} = 3.700$, $\bar{x} = 3.713$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ แนวคิด
แบบอัตถิภาวนิยมนี้ ได้มีผู้วิเคราะห์และทำการวิจัยไว้ว่าพุทธศาสนาเป็นบ่อเกิดของปรัชญาพุทธ
แมนจะมีอายุเกิดก่อนลัทธิอัตถิภาวนิยมประมาณ 2,000 ปีก็ตาม จะเห็นว่าบางส่วนของ
แนวคิดของปรัชญาพุทธก็ยังมีส่วนละม้ายคล้ายคลึงกับลัทธินี้อยู่มาก³⁰ นอกจากนี้ งาน
วิจัยของ Apa Chantharasakul ยังได้เปรียบเทียบปรัชญาการศึกษาทั้งสองลัทธิ
นี้ โดยแสดงให้เห็นว่าทั้งปรัชญาการศึกษาลัทธิอัตถิภาวนิยมและพุทธปรัชญาต่างสนับสนุน
ความหมายของการศึกษาในขอบเขตของการมีอยู่ของมนุษย์ เช่น ความเจ็บปวด ความทุกข์
เกิด ตาย ความสนุก และการมีอยู่ที่แท้จริง ตามระบบของปรัชญาทั้งสองลัทธิ ทฤษฎี
เกี่ยวกับผู้เรียนเกิดจากการยอมรับตัวเองว่ามีตัวตนอยู่ โดยอัตถิภาวนิยม เชื่อว่าผู้เรียน
มีตัวตนเป็นแบบเฉพาะ ส่วนพุทธปรัชญาเชื่อว่า ผู้เรียนนั้นเสมือนไม่มีตัวตน (non-self)³¹
ยิ่งไปกว่านั้น สาโรช บัวศรี ก็พยายามที่จะสร้างระบบปรัชญาการศึกษาไทยโดยยึดหลัก
พุทธธรรม คือถือพุทธศาสนาเป็นปรัชญาแม่บท³² พระราชวรมณี ก็พยายามที่จะถอดเอา
ปรัชญาการศึกษาของไทยออกจากพุทธศาสนาโดยได้เสนอเป้าหมายของการศึกษาไว้ว่า
ควรเป็นไปเพื่ออิสรภาพภายในหรืออิสรภาพทางจิตใจและยังเสนอการเอาหลักพุทธธรรม

³⁰ อุกม บัวศรี, "ปรัชญาเอกซิสเตนเชียลลิสม์กับพุทธปรัชญา," วารสาร
มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ 4(กุมภาพันธ์ 2528): 45.

³¹ Apa Chantharasakul, "A Comparative Study of Existentialism
and Theravada Buddhism as Educational Philosophies," Dissertation
Abstracts International : The Humanities and Social Sciences, 38(October
1977): 1971-A.

³² กุ สาโรช บัวศรี, "ปรัชญาการศึกษาในประเทศไทย," ใน จุดยืนและ
ทิศทางการศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2518).

มาประยุกต์กับวิธีการของจริยศึกษา³³ จึงน่าจะเป็นไปได้ว่า การที่ผู้บริหารการศึกษามีแนวคิดใหม่ไปทางลัทธิอรรถิถาวนิยม เนื่องจากแนวคิดนี้มีความสอดคล้องกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาอย่างมาก นอกจากนี้ การจัดการศึกษาของไทยในสมัยโบราณกาลได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนามาก่อน ซึ่งมีวัดเป็นสถานศึกษาแห่งแรกในการให้การศึกษายเป็นเบื้องต้น จนกระทั่ง เราจัดการศึกษาเป็นระบบโรงเรียนจึงเริ่มรับอิทธิพลในการจัดดำเนินการศึกษาจากปรัชญาตะวันตก อย่างไรก็ตาม แนวความคิดในเรื่องการส่งเสริมเสรีภาพ ความรับผิดชอบ ความแบบอรรถิถาวนิยมก็ปรากฏอยู่ในเป้าหมายของการศึกษาไทย ดังที่พระราชวรมุนี โลกถาวโรวว่า การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้ชีวิตเขาถึงอิสรภาพ คือทำให้ชีวิตหลุดพ้นจากอำนาจครอบงำของปัจจัยแวดล้อมภายนอกให้มากที่สุด และมีความเป็นใหญ่ในตัวเองในการที่จะกำหนดความเป็นอยู่ของตนให้ไ้มากที่สุด³⁴ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า แนวคิดแบบอรรถิถาวนิยมกับพุทธศาสนามีความสอดคล้องกัน ยิ่งไปกว่านั้น งานวิจัยนี้ก็พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชนเป็นผู้ที่นับถือศาสนาพุทธมากที่สุด (คูศารางที่ 11) ฉะนั้น จึงมีโอกาสที่จะโน้มไปทางลัทธิอรรถิถาวนิยมในระดับมากเช่นกัน

อย่างไรก็ดี แม้ผู้บริหารจะนับถือศาสนาพุทธหรือไม่ก็ตาม แนวคิดนี้ก็สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารนั้นเห็นความสำคัญที่จะให้เสรีภาพในการเลือกเรียน เลือกกระทำในสิ่งที่ยุ่เรียนต้องการ ภายใต้ความรับผิดชอบของแต่ละคนมากกว่าการรับเอาความรู้ที่สำเร็จรูป สิ่งเหล่านี้เป็นการฝึกฝนการใช้เสรีภาพตามแนวทางแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นระบอบปกครองของประเทศไทยที่ควรจะได้รับการปลูกฝังในโรงเรียนเป็นสำคัญ แต่ความเป็นจริง เรามักจะพบว่า "เราไม่เคยมีความคิดในการสร้างระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในโรงเรียนอย่างจริงจัง"³⁵ ทั้ง ๆ ที่ การจัดการศึกษาต้องสอดคล้องกับระบอบการปกครอง สิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้ผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างค่านิยม

³³คุ พระราชวรมุนี, ปรัชญาการศึกษาไทย, พิมพ์ครั้งที่ 3, กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2528.

³⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

³⁵สุคใจ เหล่าสุนทร, ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เคลสิกไทย, 2517), หน้า 25.

แบบประชาธิปไตยโดยแฉูเรียน เพื่อให้เป็นแรงสนับสนุนการปกครองของประเทศให้สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้นนั่นเอง ผู้บริหารการศึกษาจึงมีแนวคิดที่จะโน้มน้าวไปทางลัทธิอดิถยานิยม ซึ่งเป็นแนวคิดที่ส่งเสริมเสรีภาพและความรับผิดชอบอย่างจริงจัง

5. ลัทธิสารัตถนิยม

แนวคิดสุดท้าย คือ ปรัชญาการศึกษาลัทธิสารัตถนิยม ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชน มีแนวโน้มทางลัทธินี้อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.530$, $\bar{x} = 3.540$) ทั้งนี้อาจเป็นผลสะท้อนมาจากการจัดการศึกษาที่เริ่มมีรูปแบบและระบบเป็นครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยยึดหลักการจัดการศึกษาตามแบบอย่างโรงเรียนในยุโรป ซึ่งยึดถือหลักปรัชญาตะวันตกที่มุ่งเป้าหมายสู่สิ่งที่ดีที่สุดในบรรดาที่สุด ถูกต้องและเหมาะสมที่สุด เนื่องจากการศึกษาในสมัยนั้นเป็นการศึกษาสำหรับคนชั้นสูง คนธรรมดาสามัญไม่มีโอกาสเข้ารับการศึกษา การศึกษาจึงดำเนินไปตามแบบอย่างปรัชญาตะวันตก ซึ่งมีความเชื่อพื้นฐาน ความที่สุจริต เหล่าสุนทร ใคกล่าวไว้ว่า

โดยมีความคิดว่า เมื่อให้ปฏิบัติตามกฎ ตามระเบียบที่กำหนดไว้อย่างจริงจัง ก็จะสามารถสร้างให้เกิดความเคยชิน และจากการเคยชินนั้นทำให้เกิดเป็นวินัยในการปฏิบัติตนในเมื่ออยู่ในโรงเรียน และเมื่อออกจากโรงเรียนไปแล้ว นับเป็นวิธีการที่จะสร้างให้ประชาชนพลเมืองสามารถเป็นพลเมืองดี ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ และกฎหมายของบ้านเมืองได้เป็นอย่างดี³⁶

แต่เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนแปลงไป การศึกษาก็ได้ขยายตัว และเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้เข้ารับการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้เปลี่ยนการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย การศึกษาจึงต้องจัดให้สอดคล้องกับระบอบการปกครอง เพื่อให้ประชาชนมีแนวคิดและสนับสนุนการปกครองแบบประชาธิปไตย ดังนั้น แนวคิดในการจัดการศึกษาจึงเปลี่ยนแปลงไป ไม่เฉพาะแต่สาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเท่านั้น แต่เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป สภาพทางเศรษฐกิจ การสื่อสารคมนาคมที่มีความสะดวกรวดเร็วขึ้น ความรู้ทางการศึกษา ความรู้ทางจิตวิทยา ตลอดจนความรู้ทางเทคโนโลยี

³⁶สุจริต เหล่าสุนทร, ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษา, หน้า 99.

ที่จะใช้ในการศึกษา เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยทำให้การศึกษาเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง แต่สิ่งสำคัญที่สุดในการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาคือ "ความรู้ไม่ใช่เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการศึกษา แต่ผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญที่สุด"³⁷ ดังนั้น แนวคิดในการจัดการศึกษาจึงเปลี่ยนไป กล่าวคือ แคมป์การศึกษาของไทยมุ่งอบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนเป็นคนดีโดยสมบูรณ์ คือมีความรู้ในเนื้อหาวิชาเป็นอย่างดี มีความประพฤติดี มีระเบียบวินัยตามแนวคิดแบบสารัตถนิยม และเริ่มเปลี่ยนแปลงแนวคิดทางการศึกษาใหม่โดยไม่ไ้มองแต่ความรู้ทางเนื้อหาวิชาอย่างเดียว แต่ได้ให้ความสำคัญ เสรีภาพ และความเสมอภาคในการเข้ารับการศึกษา ซึ่งแนวคิดนี้มีความสอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยอย่างมาก ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่า แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาลัทธิสารัตถนิยมได้รับความนิยมน้อยลงไปอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตาม ในการบริหารโรงเรียน ตลอดจนการดำเนินการเรียนการสอนก็ยังคงพบว่า ผู้บริหารและครู ยังต้องการที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ มีความเข้มข้นในเนื้อหาวิชา ตลอดจนเป็นผู้มีระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัดอยู่มาก จึงอาจกล่าวได้ว่า แนวความคิดแบบสารัตถนิยมยังไม่ได้ออกมองข้ามความสำคัญไปทั้งหมด ทั้งนี้เพราะ แม้ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งของรัฐบาลและเอกชน จะมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาลัทธิสารัตถนิยมเป็นอันดับสุดท้ายก็ตาม แต่แนวคิดนี้ก็ยังคงอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารการศึกษายังมีแนวความคิดแบบสารัตถนิยมซึ่งแต่เดิมเคยเป็นแม่บทในการจัดการศึกษาของไทยอยู่ ฉะนั้นปรัชญาการศึกษาลัทธิสารัตถนิยมยังคงจะมีบทบาทในวงการการศึกษาของไทยอยู่ไม่มากนัก

เป็นที่น่าสังเกตว่า แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชน เมื่อจำแนกตามคานตาง ๆ ทั้ง 3 คาน ปรากฏว่า คานการศึกษาและจุดมุ่งหมายของการศึกษา โน้มไปทางลัทธิวินัยนิยม เช่นเดียวกัน คานองค์ประกอบการศึกษา โน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมเช่นกัน ส่วนคานกระบวนการเรียนการสอน โน้มไปคนละลัทธิ กล่าวคือ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลมีแนวคิดโน้มไปทางลัทธิวินัยนิยม ในขณะที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนมีแนวคิดโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม แต่เมื่อพิจารณาโดยสรุปรวมทั้ง 3 คาน

³⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 116.

ปรากฏว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชน มีแนวคิดโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุดเช่นเดียวกัน

จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชนมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา เมื่อจำแนกตามคานตาง ๆ เป็นคนละลัทธิกัน แต่เมื่อพิจารณาโดยสรุปรวมทั้ง 3 คาน มีแนวโน้มไปทางลัทธิเดียวกัน ผู้วิจัยจึง เห็นว่า เป็น เรื่องที่น่าสนใจที่จะได้ศึกษาว่า มีสาเหตุใดที่ทำให้แนวคิดของผู้บริหารกลุ่มนี้มีลักษณะดังกล่าวข้างตน

ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสงสัย เกิดไว้ 6 ประเด็นด้วยกัน ดังนี้ คือ

1) อาจจะเป็นไปได้ว่า ในการ ศึกษาแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาในประเทศไทยนั้น เราได้ศึกษาแนวคิดของลัทธิทางปรัชญาการศึกษาทั้ง 5 ลัทธิดังกล่าว ในลักษณะของการ เรียบรูแนวคิด แต่ไม่เคยมีการ เน้นหนักว่าแนวคิดของลัทธิใดมีความดีเด่น เฉพาะ หรือมีความเหมาะสมกับการจัดการ ศึกษาของไทย ผู้บริหารกลุ่มนี้จึงอาจมีแนวคิดที่จะนำเอาลัทธิต่าง ๆ ทางปรัชญาการศึกษา มาใช้ร่วมกัน ทำให้แนวคิดที่มีต่อคานการศึกษาและจุดมุ่งหมายของการศึกษา คานองค์ประกอบการศึกษา และคานกระบวนการ เรียบการสอน แตกต่างกัน เป็นคนละลัทธิ และด้วยเหตุนี้ เรายังไม่ได้ยึดปรัชญาการศึกษาใด เป็นแกนนำในการ ศึกษาของไทย ประกอบกับแนวคิดแบบพัฒนาการนิยมกำลังแพร่หลายในวงการ ศึกษา จึงอาจ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้บริหารกลุ่มนี้ สะท้อนแนวคิดทางการ ศึกษาในภาพรวมโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุด

2) ในคานการศึกษาและจุดมุ่งหมายของการ ศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา รัฐบาลและเอกชน มีแนวคิดโน้มไปทางลัทธินิรันดรนิยมเช่นเดียวกัน อาจเป็นไปได้อย่างไร จากการที่การวิจัยนี้พบว่า ผู้บริหารกลุ่มนี้เป็นผู้ที่มีอายุมากกว่า 50 ปีมากที่สุด เป็นผู้ที่มีประสบการณ์และใกล้ชิดกับปัญหาในสังคมไทยปัจจุบันที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีตามอย่างประเทศที่พัฒนาแล้ว แดกลับละ เลยกอการพัฒนาคุณค่าทางจิตใจ มองข้ามความกังวลอัน เป็นมรดกอันล้ำค่าแค่อคิด ผู้บริหารกลุ่มนี้จึงอาจต้องการที่จะนำเอาคุณงามความดี ตลอดจนการส่งเสริมศีลธรรมจริยธรรมมา เป็นแกนนำในการจัดการ ศึกษา จึงมีแนวคิดต่อการศึกษาและจุดมุ่งหมายของการ ศึกษาโน้มไปทางลัทธินิรันดรนิยมสูงสุด

3) ในคานองค์ประกอบการศึกษา นั้น ผู้บริหารทั้ง 2 ฝ่ายมีแนวคิดโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมเช่นกัน อาจเป็นเพราะ แม้ผู้บริหารทั้ง 2 ฝ่ายจะยึด

เอาลัทธิรัตนตรนิม เป็นแก่นนำในคานการ ศึกษาและจุดมุ่งหมายของการ ศึกษาที่ตาม แต่
 อาจ เนื่องจากการ เผยแพร่ แนวคิดแบบพิพัฒนาการนิมมอย่างแพร่หลายในวงการศึกษา
 แนวคิดนี้จึงมีอิทธิพลมากระทบตอแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผูบริหาร กลุมนี้ โดย
 เฉพาะอย่างยิ่ง การจัดดำเนินการ ศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ก็ได้
 สะท้อนแนวคิดแบบพิพัฒนาการนิมมอยู่มาก จึงอาจ เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้
 ผูบริหาร กลุมนี้รับเอาอิทธิพลของแนวคิดแบบพิพัฒนาการนิมมและสะท้อนแนวคิดคอคาน
 องคประกอบการศึกษา เป็นแบบพิพัฒนาการนิมมถว

4) ในคานกระบวนการ เรียนการสอน ผูบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาล
 มีแนวคิดใหม่ไปทางลัทธิรัตนตรนิม ในขณะที่ผูบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เอกชน มี
 แนวคิดใหม่ไปทางลัทธิพิพัฒนาการนิมม ในคานนี้ ปรากฏว่า ผูบริหาร ทั้ง 2 ฝ่ายมี
 แนวคิดแตกต่างกันคนละลัทธิ ทั้งนี้อาจ เป็นไปใควา ผูบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาล
 และ เอกชน ซึ่งมีแนวคิดคอคานการศึกษาและจุดมุ่งหมายของการ ศึกษาใหม่ไปทางลัทธิ
 รัตนตรนิม มีความคองการที่จะดำเนินการ ศึกษาโดยยึดหลักปรัชญาการศึกษาลัทธิ
 นี้ เนื่องจากกระแสล้นของการ แผลขยายแนวคิดแบบพิพัฒนาการนิมมในวงการศึกษาไทย
 มีอยู่มาก จึงมีผลกระทบตอแนวคิดของผูบริหาร ทั้ง 2 ฝ่ายในคานองคประกอบการศึกษา
 กังโลกลาวแลว แต่ปรากฏว่า ในคานกระบวนการ เรียนการสอนนี้ ผูบริหาร โรงเรียน
 มัธยมศึกษารัฐบาลกลับมีความหนักแน่นที่จะยึดเอาแนวคิดที่เป็นความ เชื่อแเคเดิมมา เป็น
 แก่นนำในคานนี้ ผูบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาล จึงมีแนวคิดใหม่ไปทางลัทธิรัตน
 ตรนิม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่มีคอคานการศึกษาและจุดมุ่งหมายของการ ศึกษา ส่วน
 ผูบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เอกชน อาจจะยังคงใกรับอิทธิพลจากแนวคิดแบบพิพัฒนา
 การนิมมจากการดำเนินการ ศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปัจจุบันอยู่มาก จึงยัง
 คงสะท้อนแนวคิดคอคานกระบวนการ เรียนการสอนใหม่ไปทางลัทธิพิพัฒนาการนิมม เช่น
 เดียวกับคานองคประกอบการศึกษา ซึ่งใคอธิบายไวแลวในคานคน

5) ผูวิจัยสันนิษฐานว่า ผูบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและ เอกชน
 อาจมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาใหม่ไปทางลัทธิรัตนตรนิมสูงสุด โดยสังเกตุจาก
 การที่ผูบริหาร ทั้ง 2 ฝ่ายมีแนวคิดในคานการศึกษาและจุดมุ่งหมายของการ ศึกษาใหม่ไป
 ทางลัทธิรัตนตรนิม เช่น เดียวกัน แต่เนื่องจากอิทธิพลจากการ แผลขยายแนวคิดแบบ

พัฒนาการนิยม อีกทั้งบทบาทของแผนการศึกษาแห่งชาติที่ใช้ในปัจจุบันซึ่งสะท้อนแนวคิดแบบพัฒนาการนิยม มีส่วนทำให้แนวคิดของผู้บริหารกลุ่มนี้ เบี่ยงเบนไปจากแนวคิดเดิมที่มีอยู่ จึงทำให้ผู้บริหารสะท้อนแนวคิดทางการศึกษาแบบนิตินิยมผสมผสานไปกับแนวคิดแบบพัฒนาการนิยม ในด้านต่าง ๆ

6) สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชนมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มสูงสุดใน 2 ลัทธิ คือลัทธินิตินิยมและลัทธิพัฒนาการนิยม ยังอาจจะเนื่องมาจากผู้บริหารกลุ่มนี้มองเห็นว่า การนำเอาสิ่งที่ค้างมาในอดีต และการมองเห็นคุณค่าในการส่งเสริมศีลธรรม จริยธรรมอันดีงาม ควบคู่กันไปกับการรับเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่สู่การศึกษาของไทย ก็จะทำให้สังคมไทยมีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านวัตถุ ควบคู่ไปกับทางด้านจิตใจด้วย ซึ่งจะทำให้ปัญหาที่มักเกิดในประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย คือ ความเจริญทางด้านวัตถุ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่การพัฒนาคุณค่าทางจิตใจถูกละเลยและมองข้ามความสำคัญไป ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จะเริ่มลดน้อยลง หากได้นำเอาปรัชญาการศึกษาทั้ง 2 ลัทธิดังกล่าวมาใช้อย่างประสานประโยชน์กันไป

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า จากข้อสังเกตข้างต้นอาจเป็นแนวทางที่จะนำสู่การศึกษาแนวคิดของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนในรูปแบบที่เฉพาะซึ่งได้รับจากผลการวิจัยนี้ก็ได้

2. ผลการเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาระหว่างผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน

จากการเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาระหว่างผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน ปรากฏว่า พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ในลัทธินิตินิยม และลัทธิปฏิรูปนิยม โดยผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนมีแนวคิดต่อทั้ง 2 ลัทธินี้สูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาล ซึ่งพอจะแยกอภิปรายเป็นลัทธิ ดังนี้

ลัทธินิตินิยม

การที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาลัทธินิตินิยมแตกต่างกัน อาจ

เนื่องมาจากเนื้อหาของลัทธินี้ ซึ่งพอสรุปได้ว่า

ลัทธิปรัชญาชนิดนี้มีความเชื่อว่ากระบวนการศึกษาคือกระบวนการสร้างความรู้ให้แก่หรือ
ความระลึกไต่ให้เกิดขึ้น ดังนั้นสาระสำคัญที่จำเป็นและของใหญ่คนรุ่นหลังก็คือ
บูรณาวิชาการต่าง ๆ ในสมัยก่อน ซึ่งจะถูกวางไว้ในหลักสูตรด้วย นักการศึกษา
ที่นิยมลัทธิปรัชญาวันตรนิยมส่วนใหญ่ ไต่แก่ พระในศาสนาคริสต์ ซึ่งนิยมลัทธิ
ปรัชญา Neo Thomism วัตถุประสงค์หลักของลัทธิปรัชญาที่มุ่งพัฒนาปัญญา
(intellect) และจิตใจ (mind)³⁸

ในการพัฒนาปัญญาและจิตใจนี้จะต้องอาศัยการอบรมสั่งสอนให้มีความ
ประพฤติอันดีงามตามหลักจริยธรรมของศาสนา ฉะนั้น ผู้รับผิดชอบในการให้การ
ศึกษาตามแนวนี้จึงเป็นสถานศึกษาในความดูแลของพระนิกายโรมันคาทอลิก ซึ่งเป็น
สถานศึกษาที่เป็นการอบรมจิตใจและความประพฤติ (mind and character) ให้มี
ระเบียบวินัยอันดีงาม และให้เรียนรู้วิชาต่าง ๆ อย่างหนักเพื่อพัฒนาสติปัญญา
(intellect) เป็นพิเศษ³⁹ นอกจากนี้ ลัทธินี้ยังได้กล่าวถึงความศรัทธาในพระเจ้า
ครั้งที่ สักคา ปรากฏประทานพร ได้กล่าวถึงหลักจริยธรรมของลัทธินี้ไว้ว่า

เมื่อมนุษย์ใช้เหตุผล มนุษย์ก็จะเข้าใจพระเจ้าได้บางส่วน ทั้งนี้เพราะมนุษย์ไม่มี
ความสมบูรณ์เหมือนดังพระเจ้า มนุษย์จึงใช้เหตุผลอย่างสมบูรณ์ไม่ได้ จึงเขาถึง
พระเจ้าได้เพียงบางส่วนเท่านั้น มนุษย์จึงควรเชื่อความรู้อะไรและหลักศีลธรรมที่พระเจ้า
ให้คนนำมาเปิดเผยแก่มวลมนุษย์ ศีลธรรมที่ใดจากพระเจ้าจึง เป็นสิ่งที่แน่นอนตายตัว
และเหมือนกันทุกหนทุกแห่ง ในเมื่อมวลมนุษย์ไม่สามารถใช้เหตุผลของตนเองเขา
ถึงหลักศีลธรรมของพระเจ้าทั้งหมดได้ เพราะขอจำกัดในการใช้เหตุผลของมนุษย์
จึงเป็นหน้าที่ของผู้ที่จะคนนำศีลธรรมนี้มาเผยแพร่⁴⁰

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า แนวคิดแบบวันตรนิยมนั้นแฝงเอาหลักจริยธรรม
ของคริสต์ศาสนาในการพัฒนาปัญญาและจิตใจของผู้เรียน ซึ่งในงานวิจัยนี้ก็พบว่า
ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนส่วนหนึ่ง จำนวน 25.9% (ดูตารางที่ 11) นับถือ
ศาสนาคริสต์ และถ้าศึกษาคูโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้จะพบว่า มีโรงเรียน
มัธยมศึกษาเอกชนจำนวนหนึ่งที่ก่อตั้งจากผู้นำทางคริสต์ศาสนา และก็มีโรงเรียนมัธยม

³⁸ ฤทธิไธย สาร, หลักการศึกษ (กรุงเทพมหานคร : อรุณสภา, 2521),
หน้า 115.

³⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 116.

⁴⁰ สักคา ปรากฏประทานพร, ปรัชญาการศึกษาฉบับพื้นฐาน, หน้า 102.

เอกชนบางแห่งที่มีผู้บริหาร เป็นนักบวชในคริสตศาสนาด้วย ดังนั้น ความคิดความเชื่อมั่น
ในจริยธรรมแบบนิตินิยมตั้งแต่เดิมจึงมีอยู่มาก ในขณะที่ แมผู้บริหารโรงเรียน
มัธยมศึกษารัฐบาลจะมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาลัทธินิตินิยมก็ตาม แต่ผู้บริหาร
โรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลก็มีแนวคิดที่จะส่งเสริมจริยธรรมตามแบบอย่างพุทธศาสนา
ทั้งนี้เพราะปรากฏในงานวิจัยนี้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลเป็นผู้ที่นับถือ
พุทธศาสนาถึง 96.9% (ดูตารางที่ 11)

ฉะนั้น จึงอาจเป็นไปได้ว่า ความเชื่อในการถ่ายทอดความรู้อันล้ำค่า
ตลอดจนถึงหลักจริยธรรมที่ต่างกัน ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชน
มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาลัทธินิตินิยมแตกต่างกัน

ลัทธิปฏิรูปนิยม

การที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
เอกชน มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาลัทธิปฏิรูปนิยมแตกต่างกัน อาจเนื่องมาจาก ความ
พยายามของรัฐที่จะขยายโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาให้ทั่วถึง เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทาง
การศึกษา ตลอดจนการปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียนให้ทัดเทียมกัน ทำให้รัฐต้องใช้จ่ายกับ
การลงทุนในการศึกษาระดับนี้มาก และยังไม่สามารถสนองความต้องการของประชาชนได้
ทั่วถึง รัฐจึงต้องเปิดโอกาสให้เอกชนร่วมจัดการศึกษาในระดับนี้ ซึ่งโรงเรียนมัธยมศึกษา
เอกชนจะต้องรับภาระในการดำเนินการลงทุนเกือบทั้งหมด จะได้รับการสนับสนุนด้านการ
เงินจากรัฐเพียงเล็กน้อย โรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนจึงต้องดำเนินการแบบธุรกิจ เพื่อ
ให้โรงเรียนสามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง ในขณะที่โรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลได้รับการ
สนับสนุนค่านงบประมาณจากรัฐ ทั้งนี้เพราะ การลงทุนทางการศึกษาเป็นภาระอันยิ่งใหญ่
ของรัฐ ซึ่งเราจะพบว่า ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ.2525-2529
รัฐได้ใช้ช่วยเงินเพื่อพัฒนาการศึกษาไปแล้วรวมทั้งสิ้น 191,882 ล้านบาท หรือเฉลี่ย
ประมาณร้อยละ 19.96 ของงบประมาณแผ่นดินทั้งสิ้น ในจำนวนนี้เป็นงบประมาณเพื่อพัฒนา
การศึกษาระดับมัธยมศึกษาร้อยละ 16.1⁴¹ ดังนั้น แนวความคิดในการพัฒนาการศึกษา

⁴¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 6
(พ.ศ.2530-2534), หน้า 20.

ในระดั้มัธยมศึกษา ระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน ย่อมจะมีความแตกต่างกันไปบ้าง ด้วยเหตุผลที่ว่า โรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลนั้นรัฐเป็นฝ่ายลงทุนให้ประชาชน ในขณะที่โรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนจะตองดำเนินงานแบบธุรกิจ เพื่อให้โรงเรียนสามารถอยู่รอดได้

นอกจากนี้ ตามหลักการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัศึกษานั้น โรงเรียนจะตองเป็นศูนย์สังคมนหรือโรงเรียนชุมชน เปิดโอกาสให้สังคมใช้อาคารสถานที่ และอุปกรณ์ของโรงเรียนได้ เปิดเป็นสถานศึกษานอกระบบให้ความรู้แก่สมาชิกของสังคมในการสอนและช่วยสังคมทุกวิถีทาง⁴² โดยมีเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา คือ การสร้างสังคมที่พึงประสงค์⁴³ จะเห็นได้ว่า การลงทุนทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาล ได้รับงบประมาณช่วยเหลือจากรัฐ อันเป็นรายได้จากภาษีของประชาชนมาสู่ประชาชน การดำเนินงานตามหลักการศึกษากังกล่าวก็ย่อมจะมีความคล่องตัว ในขณะที่โรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนจะตองลงทุนสูงในด้านการจัดหาอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ดังนั้น การจะเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกมาใช้ประโยชน์จากโรงเรียน จึงตองมีความรักภุม เรงครัดมากกว่า โรงเรียนที่จะมีโอกาสเป็นศูนย์สังคมนหรือโรงเรียนชุมชนในแนวคิดนี้จึงตกเป็นภาระของโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลเป็นส่วนใหญ่

ยิ่งไปกว่านี้ การปฏิรูปการศึกษามีผลทำให้รูปแบบของการศึกษาของไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เน้นเนื้อหาวิชามาเป็นการฝึกฝนปฏิบัติจริงมากขึ้น ทำให้โรงเรียนตองจัดสรรหาบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่เพิ่มมากขึ้น โรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนที่มีขนาดเล็กตองปิดกิจการลงเป็นจนวนมาก เพราะไม่สามารถสนองตอบรูปแบบการศึกษาที่เปลี่ยนโฉมหน้าไป ทั้งนี้เนื่องจากตองชิงงบประมาณในการลงทุนสูง ดังนั้น จึงมีโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนที่มีขนาดใหญ่เท่านั้นที่สามารถเผชิญกับการลงทุนเหล่านี้ได้ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการศึกษาใหม่นี้จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้แนวความคิดในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อประชาชนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนแตกต่างไปจาก

⁴² เจริญผล สุวรรณโชติ, "การจัดการศึกษาในระดั้มัธยมศึกษาเพื่อปวงชน," วิทยาคาร 84(กันยายน 2529) : 5.

⁴³ สิปพนนท์ เกตุทัต, "การจัดการศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม,"

ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาล ทั้งนี้เพราะโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลได้รับกำลังสนับสนุนค่านางบประมาณจากรัฐทั้งสิ้น

นอกเหนือจากนี้ ยังพบว่าโครงการขยายการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาให้ทั่วถึงเป็นความพยายามของรัฐทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะรัฐตระหนักในภาระอันสำคัญที่จะต้องให้ความเสมอภาคแก่ประชาชนโดยทั่วถึง ดังเช่นในหลักสูตร พุทธศักราช 2503 เริ่มมีโครงการ คมช. (โครงการมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท) โดยเริ่มสอดแทรกวิชาชีฟ้าเข้าไป โครงการ คมส. (โครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสม) โดยจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความถนัดความสนใจและความสามารถของแต่ละบุคคล ยิ่งไปกว่านี้ ในแผนพัฒนาการศึกษามัธยมศึกษา 6 ได้มีการขยายโรงเรียนมัธยมศึกษาจนถึงระดับตำบล แม้ว่าจะมีปัญหาค่านคุณภาพและมาตรฐานอยู่บ้าง แต่ก็นับว่าเป็นความพยายามของรัฐที่จะขยายการศึกษาสู่ปวงชนอย่างจริงจัง นอกจากนี้ยังได้จัดให้มีโครงการ คมภ. (โครงการโรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาค) เพื่อเป็นการสกัดกั้นไม่ให้คนหลังไหลเข้าเมือง และได้สอดแทรกวิชาชีฟ้าไวด้วย รวมทั้งโครงการ มชช. (โครงการโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท) ซึ่งจัดให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยทำหน้าที่สอนนักเรียน สอนประชาชน และบริการชุมชน โครงการต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงความพยายามของรัฐที่จะขยายการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาสู่ชนบทไทยทุกคน แนวความคิดในการปฏิรูปการศึกษาสู่ปวงชนเป็นหน้าที่หลักทางการศึกษาของรัฐ ซึ่งโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลจำนวนมากที่ถูกก่อตั้งขึ้นเพื่อสนองนโยบายของรัฐ ในขณะที่โรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนเขามามีบทบาทเพื่อเสริมกำลังที่รัฐไม่อาจจะรับภาระไว้อย่างส่วน สิ่งนี้อาจเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาที่ปฏิบัติปฏิปถาต่างกัน

สาเหตุอีกประการหนึ่ง อาจเป็นเพราะจากการวิจัยนี้พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนมีผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี ในขณะที่ไม่ปรากฏว่ามีผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลที่มีผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี ดังนั้น จึงอาจเป็นไปได้ว่าผู้บริหารการศึกษาทั้ง 2 ฝ่าย อาจมีแนวความคิดต่อลัทธิปฏิปถาปฏิปถาในลักษณะที่ต่างกัน กล่าวคือ ส่วนหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี อาจมีลักษณะตามที่ สุชา จันทรเอน โลกลาวไว้ว่า กลุ่มบุคคลที่มีอายุน้อยที่ถือว่ายังอยู่ในระยะวัยรุ่นตอนปลาย หรือวัยผู้ใหญ่ตอนต้นนั้น เป็นวัยที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลง มีอุดมคติ มี

ความริเริ่มสร้างสรรค์ มีความกระตือรือร้น มีความหวังและความพยายามที่จะสร้างชีวิต
 ของตนเองให้มีคุณค่า ของการนำความรู้ความทฤษฎีต่าง ๆ ที่เรียนมาไปสู่การปฏิบัติจริง
 เพื่อพัฒนาและปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น⁴⁴ ดังนั้น น่าจะเป็นไปได้ว่า แนวความคิดในการ
 ปฏิรูปการศึกษาของผู้บริหารที่มีอายุน้อยจะมีแนวโน้มที่จะยึดทฤษฎีแล้วนำสู่การปฏิบัติอย่าง
 สม่าเสมอ เพราะยังเป็นวัยที่มีไฟแรง มีความกระตือรือร้น และมีอุดมคติในการทำงานสูง
 ในขณะที่ผู้บริหารที่มีอายุมากขึ้น เริ่มมองเห็นข้อเท็จจริง มีการประนีประนอมเพื่อประสาน
 ประโยชน์การดำเนินงานจึงเป็นขั้นตอนมากกว่า มีระเบียบวิธีเพื่อนำทางสู่เป้าหมาย
 เช่นเดียวกัน ฉะนั้น ในด้านอายุ อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
 รัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนมีแนวคิดคอลลัทธิปฏิรูปนิยมแตกต่างกัน
 เป็นได้

3. แนวโน้มและการกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหาร
โรงเรียนมัธยมศึกษา รัฐบาล และของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน จำแนกตาม
เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

ก. แนวโน้มและการกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของ
ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา รัฐบาล

ด้านเพศ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา รัฐบาล ทั้งชายและหญิง มี
 แนวโน้มและการกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพิชิตนการนิยม
 สูงสุดเช่นเดียวกัน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อากัสสรี ไชยคุนา ที่พบว่า
 ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาระหว่างนักศึกษาระดับครู
 ประจำการชายและหญิง งานวิจัยของ เซาว์ พันธน้อย⁴⁵ ที่พบว่า อาจารย์วิทยาลัยครู
 ที่มีความแตกต่างกันในด้าน เพศมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาในแต่ละลัทธิไม่แตกต่างกัน

⁴⁴ สุชา จันทรโอม, จิตวิทยาการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา,
 2518), หน้า 64-65.

⁴⁵ เซาว์ พันธน้อย, "แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์วิทยาลัยครู,"
 วิทยานพนธ์ปริณิตามหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 2528.

และงานวิจัยของเบนนี่ ฟิลลิปส์ ริมส์⁴⁶ (Bennie Phillips Reams) ที่พบว่าเพศไม่มี ความสัมพันธ์ต่อแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การรับตำแหน่งผู้บริหาร โรงเรียนนั้น จะตองกอบปรวญคุณลักษณะของผู้นำ มีความรับผิดชอบสูง กล้าตัดสินใจ ตลอดจนเป็นผู้ที่รอบ และทันต่อเหตุการณ์ทางการศึกษา นอกจากนี้ ชายและหญิงใน สังคมไทยมีฐานะเกือบเท่าเทียมกัน หญิงได้รับการศึกษาสูงประกอบอาชีพนอกบ้าน มี เสรีภาพในการคบหาสมาคมกับชายมากขึ้น ในคานการศึกษาชายและหญิงเรียนร่วมกัน และในชีวิตจริงแล้วหญิงไทยมีอำนาจในการตัดสินใจ เสมอกับชายหรือมากกว่าชายเสียอีก⁴⁷ ดังนั้น ความแตกต่างในคานเพศจึงไม่ได้มีอิทธิพลต่อแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา ทำให้ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลทั้งชายและหญิง มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาไม่ แยกต่างกัน ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีข้อสังเกตที่พบในงานวิจัยนี้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้งชายและหญิง มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพิพัฒนาการนิยม ซึ่งสอดคล้อง กับแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจากแผนการศึกษา ชาตินับปัจจุบัน พ.ศ. 2520 ลวนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้นำแผนการศึกษาไปใช้ เช่น ครู อาจารย์ และผู้ที่ได้รับการศึกษาภายใต้แผนการศึกษาดังกล่าว คือนักเรียน นักศึกษา มีแนวคิดโน้มไปทางลัทธิพิพัฒนาการนิยม⁴⁸ แนวคิดทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน มัธยมศึกษารัฐบาลที่มีความสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ย่อมจะทำให้การดำเนินงาน ทางการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

⁴⁶Bennie Phillips Reams, "The Relationships between Educational Managers' Leaderships Styles and Educational Philosophies," Dissertation Abstracts International : The Humanities and Social Sciences 41(April 1981): 4242-A.

⁴⁷สุพิศรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย : คานิยมครอบครั้ว ศาสนา และประเพณี, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2528), หน้า 73-74.

⁴⁸อาภัสสร ไชยคุนา, "การเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาระหว่าง อาจารย์ นักศึกษา และครูประจำการที่เข้ารับการอบรมในโครงการฝึกอบรมครูและบุคลากร ทางการศึกษาประจำการในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคเหนือ," หน้า 105.

ก้านอายุ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปี จนถึงมากกว่า 50 ปี มีแนวโน้มและการกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุด เช่นเดียวกันหมด ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อากัสสรี ไชยคุนา ที่พบว่า อาจารย์และครูประจำการที่มีอายุต่างกัน มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาไม่แตกต่างกัน และงานวิจัยของ เซาว์ พันชน้อย ที่พบว่า อาจารย์วิทยาลัยครูที่มีความแตกต่างกันในด้านอายุ มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาในแต่ละลัทธิไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า รัศบีอายุต่าง ๆ กันของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลไม่มีอิทธิพลต่อแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา เพราะทุกระดับอายุที่ทำการวิจัยมา มีแนวโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมทั้งสิ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ แนวคิดแบบพัฒนาการนิยมมีความสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ที่ผู้บริหารการศึกษาใช้เป็นหลักและแนวทางในการบริหารโรงเรียนในปัจจุบันดังได้กล่าวแล้ว

ก้านวุฒิการศึกษาสูงสุด ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลที่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี และปริญญาโท มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุด ส่วนผู้บริหารการศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก มีแนวโน้มไปทางลัทธิรัตนันตรนิยมสูงสุด ข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาสูงต่างก็มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาแตกต่างกัน

การที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลที่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโท มีแนวคิดไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุด อาจเป็นเพราะผู้ที่มีการศึกษาในระดับนี้ย่อมมีโอกาสได้รับแนวคิดแบบพัฒนาการนิยมผ่านทางการศึกษา โดยการถ่ายทอดจากสถาบันการศึกษา หรือการที่ได้มีโอกาสศึกษา ทูงานจากต่างประเทศด้วยตนเอง ทำให้รับเอาแนวคิดแบบพัฒนาการนิยมที่กำลังแพร่หลายในวงการศึกษา มาสู่ระบบการศึกษาของไทยมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรับความช่วยเหลือด้านการศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกา ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้ข้าราชการไทยมีโอกาสไปศึกษาอบรมในประเทศสหรัฐอเมริกา และรับเอาแนวคิดแบบพัฒนาการนิยมมาเผยแพร่ในวงการศึกษาไทย เพราะ เป็นธรรมชาติของผู้เรียนโดยทั่วไป เมื่อเรียนจากที่ใดก็ย่อมได้รับความคิดจากสถานศึกษา และได้รับเอาแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาจากประเทศที่ตนเรียนมา⁴⁹ ทำให้บุคคลที่จบการศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกา และแม่แต่ผู้ที่จบการ

⁴⁹ สุกใจ เหล่าสุนทร, ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษา, หน้า 97.

ศึกษาจากมหาวิทยาลัยภายในประเทศก็ยังได้รับการถ่ายทอดแนวความคิดความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาแบบพิพัฒนาการนิยมตามไปด้วย⁵⁰ ด้วยเหตุนี้เองอาจทำให้แนวคิดของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโท มีแนวโน้มไปตามแบบอย่างลัทธิพิพัฒนาการนิยมเป็นอย่างมาก

สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลที่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาเอก ซึ่งมีเพียงเล็กน้อย คือ 4.5% (ดูตารางที่ 5) มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิวินตรนิยม อาจเป็นเพราะผู้บริหารการศึกษากลุ่มนี้เป็นผู้มีอายุมาก(จากการวิจัยพบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50 ปี มากที่สุด) และได้อ่านประสบการณ์ชีวิต รวมทั้งปัญหาสังคมที่ขาดการส่งเสริมค่านิยมจริยธรรม ผู้บริหารกลุ่มนี้จึงกลับไปนิยมแนวคิดแบบคั้งเคิมที่ส่งเสริมคุณค่าของมรดกอันล้ำค่าของประเทศชาติ ตระหนักถึงความสำคัญของพลังความคิดจากสติปัญญาที่มีเหตุผล และแฝงด้วยคุณธรรม และจริยธรรม ผู้บริหาร จึงเห็นว่า การศึกษาควรดำเนินไปในลักษณะคั้งเคิมคือยึดถือของเก่าที่มีคุณค่าเพื่อถ่ายทอดแก่นขนานหลัง เป็นสำคัญ

นอกจากนี้ อาจเนื่องมาจาก สถานการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของโลกมีการผันแปรอย่างรวดเร็ว ทำให้ลัทธิพิพัฒนาการนิยมซึ่งเป็นแนวคิดทางการศึกษาที่แพร่หลายทั่วโลก ถูกโจมตีว่าทำให้มาตรฐานการศึกษาต่ำลง นักการศึกษาลัทธิวินตรนิยมซึ่งไม่พึงพอใจกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงเป็นสังคมอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้คุณค่าของจิตใจถูกลดความสำคัญลง นักการศึกษากลุ่มนี้จึงพยายามเผยแพร่แนวคิดแบบวินตรนิยม คือเห็นว่า "แนวทางดำเนินชีวิตตามแบบอย่างอารยธรรมในสมัยกลางระหว่างศตวรรษที่ 13-15 เป็นความดีงามที่สมควรนำกลับมาใช้เป็นแนวในการศึกษาของคนสมัยศตวรรษที่ 20 นี้ได้ดีกว่า"⁵¹ แนวคิดเช่นนี้อาจเข้ามาเผยแพร่ในวงการศึกษาไทยด้วย ซึ่งทำให้ผู้บริหารที่มีโอกาสเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกได้รับอิทธิพลจากลัทธิวินตรนิยมด้วย ทั้งนี้ อาจ

⁵⁰ อมรพันธ์ เจือศิริภักดิ์, "มหาวิทยาลัยกับการถ่ายทอดความรู้สู่สังคม," วารสารครุศาสตร์ 12(มกราคม-มีนาคม 2527): 92-99.

⁵¹ Theodore Brameld, Philosophy of Education in Cultural Perspective, p.287.

เนื่องจากผู้บริหารการศึกษาของไทยก็ได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ซึ่งมีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญในคุณค่าทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางศีลธรรม-จรรยา ดังได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว ในขณะที่การพัฒนาคุณค่าทางจิตใจถูกมองข้ามไป เหตุนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้บริหาร ที่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญา เอกกลับมองย้อนถึงคุณค่าของมรดกและวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาติไทย มีแนวคิดที่จะส่งเสริมผู้เรียนให้ได้ใช้พลังความคิดสติปัญญาอย่างมีเหตุผลภายใต้หลักแห่งจริยธรรม ซึ่งอาจเป็นผลสะท้อนจากการเคลื่อนไหวทางการศึกษาของประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งนักการศึกษาลัทธินิรันตรนิยมในอเมริกาได้เสนอแนวคิดที่จะย้อนกลับไปดำเนินชีวิตตามแบบอย่างอารยธรรมในอดีต แนวคิดเหล่านี้จึงผ่านเข้ามาทางการศึกษาของไทยด้วย เพราะความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการศึกษาระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาแน่นแฟ้นตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับการศึกษาสูง ๆ คือ ระดับปริญญาเอก เช่นนี้ มีผู้นิยมไปศึกษาต่อเพื่อให้ได้รับวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก จากสหรัฐอเมริกาอยู่น้อยทีเดียว

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การคำนึงถึงคุณค่าแห่งจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคนควบคู่ไปกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ดังที่ วิชัย คันธีรี ไคกล่าวไว้ว่า

จริยธรรมกับเทคโนโลยีจึงเกี่ยวข้องกัน . . . การจัดการศึกษาในปัจจุบันและอนาคต จำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องนี้ทุกระดับตั้งแต่ประถม มัธยม อุดมศึกษา จะสอนอย่างไรจึงจะทำให้เด็กกับฟังทั้ง 2 อย่างนี้ คือให้เด็กได้รับจริยธรรมในขณะที่เดียวกันใดเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ไปควบ ⁵²

นอกจากนี้ ระพี สาคริก ยังได้กล่าวไว้ว่า "โครงสร้างการศึกษาควรมีจริยธรรมและคุณธรรมเป็นพื้นฐานของวัย มีวิชาการ เป็นเครื่องมือเพื่อว่าผู้ที่ได้รับการ

⁵² วิชัย คันธีรี, "อภิปรายอุดมคติและแนวทางการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมของบ้านเมืองไทย," ใน บนเส้นทางแสวงหาโฉมหน้าใหม่ของการศึกษา, เอกวิทย์ ๗ ฉลวง, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พีชเนต, 2517), หน้า 33-34.

ศึกษาไปแล้ว จะนำวิชาการไปใช้ เป็นเครื่องมือในการประกอบกิจการต่าง ๆ ด้วยจิตสำนึก
ที่มีจริยธรรมและคุณธรรม⁵³ ดังนั้น การที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลที่มีวุฒิการศึกษา
สูงสุดต่างก็มีแนวคิดทางการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม และลัทธิวันทรนิยมนั้น
ทั้งสองลัทธินี้สามารถนำมาผสมผสานใช้ในการศึกษาไทยได้อย่างกลมกลืนดังที่ไค้กล่าวมา
ข้างต้น

คานประสพการณ์ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลที่มีประสบการณ์
ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตั้งแต่ 1 ปี จนถึง 21 ปีขึ้นไปมีแนวโน้มและ
การกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุด เช่นเดียวกัน
แสดงให้เห็นว่า ประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อแนวคิด
ทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาล ขอคนพบนี้สอดคล้องกับงาน
วิจัยของ เซาว์ พันธน้อย ที่พบว่า อาจารย์วิทยาลัยครูที่มีความแตกต่างกันในคาน
ประสบการณ์มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาในแต่ละลัทธิไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก
งานวิจัยครั้งนี้ พบว่า ในคานอายุผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลทุกกระดัยอายุตั้งแต่
30 ปี จนถึงมากกว่า 50 ปี มีแนวโน้มและการกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา
โน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุดเช่นเดียวกัน จึงอาจเป็นไปได้ว่า ประสบการณ์ต่าง ๆ
ที่ผ่านมามีอิทธิพลต่อแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหาร นอกจากนี้ ยังอาจเนื่อง
มาจาก การปฏิบัติงานในระบบราชการ ผู้บริหารฯ ต้องยึดระเบียบ กฎเกณฑ์ และคำสั่งอยู่มาก
จึงอาจจะ เป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้บริหารฯ คำเนิงานไปในลักษณะเดียวกัน แมว่าอาจจะมีความ
แตกต่างในรายละเอียดของกรปฏิบัติงาน ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารฯ
แต่ละคนอยู่บ้าง แต่งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า แม้ประสบการณ์ในการบริหารงานในจำนวน
ปีที่แตกต่างกันตั้งแต่ 1 ปี ถึง 21 ปีขึ้นไป ก็ไม่ทำให้ผู้บริหารฯ มีแนวคิดที่แตกต่างกัน
และยังโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม ซึ่งสอดคล้องกับคานอายุ ที่พบว่าผู้บริหารกลุ่มนี้
มีแนวโน้มและการกระจายไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมทั้งสิ้นอีกด้วย ยิ่งไปกว่านี้ยังอาจ
เนื่องมาจาก ผู้บริหารฯ พยายามที่จะคำเนิงานการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ.2520 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่ง Pensiri Intachai Jeradechakul

⁵³ ระพี สาคริก, "การสอนจริยธรรมในสถานการศึกษา," วิทยาจารย์
82(มกราคม 2527): 8.

พบว่าสะท้อนแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาลัทธิพัฒนาการนิยมอย่างชัดเจน คังนั้น จึงเป็นผลทำให้ผู้บริหารฯ สะท้อนแนวคิดแบบพัฒนาการนิยมในการดำเนินงานออกมา โดยที่ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมาไม่มีอิทธิพลต่อแนวคิด แต่ภายใต้แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน ทำให้ผู้บริหารฯ พยายามจัดดำเนินงานทางการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คังนั้น ประสบการณ์ที่แตกต่างกันจึงไม่มีอิทธิพลต่อแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา

ข. แนวโน้มและการกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของ
ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมเอกชน

กานเพชร ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนทั้งชายและหญิง มีแนวโน้มและการกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุดเช่นเดียวกัน ขอคนพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาภัสสรีย์ ไชยคุนา ที่พบว่า นักศึกษาและครูประจำการในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคเหนือที่มีเพศต่างกัน มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาไม่แตกต่างกัน และงานวิจัยของ เขาว์ พันธน้อย ที่พบว่า อาจารย์วิทยาลัยครูที่มีความแตกต่างกันในกานเพชร มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาในแต่ละลัทธิไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ก็ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบนนี่ ฟิลลิปส์ รีมส์ ก็พบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์ต่อแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ การรับตำแหน่งหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียนนั้น จะต้องก่อปรควยลักษณะของผู้นำ มีความรับผิดชอบสูง กล้าตัดสินใจ มีความรอบรู้เชี่ยวชาญ และเท่าทันต่อเหตุการณ์ทางการศึกษา ตลอดจนในปัจจุบันนี้ในสังคมไทยยอมรับให้เพศชายและหญิงมีฐานะเท่าเทียมกัน ตำแหน่งหน้าที่การงานในระดับผู้บริหารก็เป็นของผู้หญิงอยู่มาก ฉะนั้นในลักษณะเช่นที่กล่าวนี้ จึงไม่ทำให้เพศมีอิทธิพลต่อแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนทั้ง เพศชายและหญิงจึงมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมเช่นเดียวกัน ซึ่งแนวคิดแบบพัฒนาการนิยมเป็นแนวคิดที่มีความสอดคล้องกับแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2520 ที่ใช้ในปัจจุบัน

กานอายุ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนที่มีระดับอายุต่าง ๆ กัน มีแนวโน้มและการกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาแตกต่างกันคนละลัทธิ กล่าวคือ ผู้บริหารฯ ที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี มีแนวโน้มไปทางลัทธิปฏิรูปนิยมสูงสุด ผู้บริหารฯ ที่มีช่วงอายุระหว่าง 30 ปี - 50 ปี มีแนวโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุด ส่วนผู้บริหารฯ ที่มีอายุมากกว่า 50 ปี มีแนวโน้มไปทางลัทธิรัตนนิยมสูงสุด ขอคนพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาภัสสรีย์ ไชยคุนา ที่พบว่า นักศึกษาที่มีอายุต่างกันมีแนวคิด

ทางปรัชญาการศึกษาต่างกัน และงานวิจัยของ สุรินทร์ รัชชาติ ที่พบว่า อายุมีส่วนทำให้ความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษามหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอายุของบุคคลต่างกันอย่างมีนัยสำคัญต่อการเรียนการสอนต่างกัน มีประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ ต่างกัน ผ่านการศึกษาจากหลักสูตรหรือแผนการศึกษาของชาติที่มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาต่างกัน⁵⁴ ฉะนั้น พอจะจำแนกกลุ่มอายุของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เอกชน ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ คือ กลุ่มที่ 1 อันได้แก่ ผู้บริหารที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี และมีแนวคิดโน้มไปทางลัทธิปฏิรูปนิยม กลุ่มนี้ พอจะอนุมานจัดเป็นประเภทคนรุ่นใหม่ ซึ่งเติบโตตามกลางความเปลี่ยนแปลงทางค่านิยม เศรษฐกิจและสังคม ทำให้คนกลุ่มนี้มีแนวคิดโน้มไปทางค่านิยมลัทธิปฏิรูปนิยม คือ มีอุดมคติ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนมีพลังและความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาสังคมอยู่มาก ส่วนในกลุ่มที่ 2 ที่มีอายุระหว่าง 30-50 ปีนั้น มีแนวคิดโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม กลุ่มนี้พอจะอนุมานว่าเขาได้รับคนรุ่นกลาง ซึ่งอยู่ในหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างสมัยเก่ากับสมัยใหม่ ซึ่งในทางการศึกษาอยู่ในช่วงการปฏิรูปการศึกษา และได้รับแนวคิดแบบพัฒนาการนิยมเขาอยู่ประเทศไทยนั่นเอง ทำให้กลุ่มนี้มีแนวคิดโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม และในกลุ่มที่ 3 ที่มีอายุมากกว่า 50 ปีนั้น มีแนวคิดโน้มไปทางลัทธิรัตนนิยม กลุ่มนี้พอจะอนุมานเขาได้กับคนรุ่นเก่า ซึ่งเติบโตจากสังคมแบบเก่า ทำให้กลุ่มนี้มีแนวคิดที่ยึดเอาความรู้อย่างเชื่อที่เป็นมรดกเก่าทางวัฒนธรรม ผสมกับการผ่านประสบการณ์มามาก จึงกลับเห็นคุณค่าทางจริยธรรมที่ถูกทอดทิ้งจากสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้น จึงทำให้มีแนวคิดโน้มไปทางลัทธิรัตนนิยม

ค่านิยมการศึกษาสูงสุด ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนที่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับอื่น ๆ ที่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี กับในระดับปริญญาตรีที่มีแนวโน้มและการกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุด ส่วนผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโท (ไม่มีระดับปริญญาเอก) มีแนวโน้มและการกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาไปทางลัทธิรัตนนิยมสูงสุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่ซึ่งมีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับอื่น ๆ และระดับปริญญาตรี มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการต่าง ๆ และข้อกำหนดของรัฐตามที่ใคร่บงไว้โดยแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 จึงทำให้ผู้บริหารกลุ่มนี้มีแนวโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุด นอกจากนี้ อาจจะเป็นอิทธิพลจากการเผยแพร่แนวคิดแบบ

⁵⁴สุกิจ ทศพร, "ครู เก่ากับหลักสูตรใหม่, สารพัฒนาหลักสูตร 26 (ธันวาคม

พัฒนาการนิยม เข้าสู่ประเทศไทยโดยผ่านทางการศึกษา ผู้บริหารฯ ก็ย่อมจะได้รับอิทธิพลจากแนวคิดนี้ผ่านทางการศึกษา แต่สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เอกชนที่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาโท กลับมีแนวคิดโน้มไปทางลัทธิรัตนนิยม เช่นเดียวกับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลที่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญา เอก ที่เป็นเช่นนี้อาจตั้งข้อสันนิษฐานได้ 2 ประเด็นคือ 1) ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนที่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาโทอาจเป็นผู้ที่มีอายุมากกว่า 50 ปี เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เอกชนในกลุ่มอายุนี้ มีแนวคิดโน้มไปทางลัทธิรัตนนิยม คือมีแนวคิดที่จะยึดเอาความรู้ ความเชื่อที่เป็นมรดกล้ำค่าทางวัฒนธรรมและร่วมยุคคุณค่าทางจริยธรรมไว้

2) ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เอกชนที่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาโทอาจเป็นผู้บริหารที่นับถือศาสนาคริสต์ เนื่องจากแนวคิดแบบรัตนนิยมนี้มีรากฐานมาจากลัทธิปรัชญา Neo Thomism ซึ่งแฝงความเชื่อและความศรัทธาในพระเจ้าโดยมุ่งอบรมสั่งสอนให้คนประพฤติคุณงามความดีตามหลักจริยธรรมของศาสนา ดังนั้น จากข้อสันนิษฐานดังกล่าว จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เอกชนที่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาโทมีแนวโน้มและการกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิรัตนนิยม

ด้านประสบการณ์ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนที่มีประสบการณ์ต่างกันในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา มีแนวโน้มและการกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาแตกต่างกันไปด้วย กล่าวคือ ผู้บริหารฯ ที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตั้งแต่ 1 ปีถึง 5 ปี 10 ปีขึ้นไปถึง 15 ปี และ 21 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มและการกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม สูงสุด ส่วนผู้บริหารฯ ที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไปถึง 10 ปี และ 15 ปีขึ้นไปถึง 20 ปี มีแนวโน้มและการกระจายไปทางลัทธิรัตนนิยม สูงสุด ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภัสสรีย์ ไชยคุนา ที่พบว่า ตัวแปรประสบการณ์ในการทำงานมีผลต่อแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของทั้งอาจารย์ นักศึกษา และครูประจำการในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคเหนือ และงานวิจัยของสุรินทร์ รักชาติ ที่พบว่า ประสบการณ์มีส่วนทำให้ความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษาวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจจะตั้งข้อสันนิษฐานได้ 2 ประเด็นคือ 1) ผู้บริหารฯ ที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตั้งแต่ 1 ปีถึง 5 ปี 10 ปีขึ้นไปถึง

15 ปี และ 21 ปีขึ้นไป เป็นผู้ที่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรีหรือวุฒิการศึกษาในระดับอื่น ๆ (ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี) และอาจเป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 30-50 ปี ซึ่งคุณสมบัติที่กล่าวนี้ ในงานวิจัยนี้พบว่ามีแนวโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม 2) ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไปถึง 10 ปี และ 15 ปีขึ้นไปถึง 20 ปี เป็นผู้ที่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาโท และเป็นผู้ที่มีอายุมากกว่า 50 ปี นอกจากนี้ยังอาจเป็นผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ เนื่องจาก คุณสมบัติดังกล่าวมาพบว่ามีแนวคิดโน้มไปทางลัทธิวันตรนิยมจะเห็นได้ว่า ประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่แตกต่างกัน ทำให้แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาต่างกันนั้นมีปัจจัยอื่น ๆ รองรับอยู่คือค่านิยม วุฒิการศึกษาสูงสุด และอาจเป็นค่านิยมนับถือศาสนาด้วยก็ได้ จะอย่างไรก็ตาม แนวคิดแบบพัฒนาการนิยม และวันตรนิยม ก็สามารถเข้ากันได้อย่างกลมกลืนกัน ดังที่วิชัย คันศิริ⁵⁵ ได้กล่าวไว้ พอสรุปได้ว่า จริยธรรมกับเทคโนโลยีต้องเกี่ยวข้องกัน โดยจัดการศึกษาในทุกระดับให้ผู้เรียนได้รับทั้งจริยธรรม เทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์ไปพร้อม ๆ กัน ฉะนั้น การที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาต่าง ๆ กัน มีแนวโน้มและการกระจายไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม และลัทธิวันตรนิยม ก็พอจะกล่าวได้ว่า สามารถนำแนวคิดนั้นมาผสมผสานกลมกลืนกันเพื่อจัดดำเนินการศึกษาให้ได้ประสิทธิผล

จากข้อค้นพบและการอภิปรายของงานวิจัยนี้ พอจะสรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาคล้ายคลึงกัน โดยส่วนใหญ่จะมีแนวคิดโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม ซึ่งแนวคิดนี้มีความสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันและสอดคล้องกับสภาพชีวิตของสังคมไทยที่มีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ

อย่างไรก็ดี แม้ว่าผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชน จะมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยมสูงสุด ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดตาม แต่ก็ยังพบว่าผู้บริหารฯ ทั้ง 2 ฝ่ายมีแนวคิดต่อปรัชญาการศึกษาลัทธิอื่นด้วยรอง ๆ ลงมา อันได้แก่ ลัทธิ

⁵⁵วิชัย คันศิริ, "อภิปรายอุดมคติและแนวทางการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมของบ้านเมืองไทย," หน้า 33-34.

นิรันดรนิยม ปฏิรูปนิยม และอัครภิกษวนิยม ในระดับมากเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชนได้รับอิทธิพลจากแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาหลายลัทธิ และอาจจะมีแนวโน้มที่จะนำลัทธิทางปรัชญาการศึกษาทั้ง 4 ลัทธิดังกล่าว มาผสมผสานกลมกลืนกันให้เป็นปรัชญาการศึกษาของไทย โดยเฉพาะที่มีลักษณะ เข้าได้กับสังคมไทยและระบบการศึกษาของไทย ทั้งนี้ เพราะ เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชนยังมีใฝ่ยึดแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาใด เป็นแกนนำ เฉพาะอย่างเด่นชัด เนื่องจาก ปรากฏว่าทั้ง 4 ลัทธิที่กล่าวมาแล้วนั้น ตกอยู่ในเกณฑ์ระดับมากใกล้เคียงกัน

ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าน่าจะถึงเวลาที่เราจะจัดประสานประโยชน์จากแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาลัทธิต่าง ๆ ของประเทศตะวันตก ให้เข้าได้กับการศึกษาของไทย ซึ่งก็ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้พยายามเสนอแนวทางในการพิจารณาปรัชญาการศึกษาของไทยตามหลักแห่งพระพุทธศาสนา อันเป็นสถาบันสังคมที่สำคัญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีทางในการดำเนินชีวิตของคนไทย ดังเช่นที่ วิจิตร เกิดวิสิษฐ์ ได้กล่าวไว้ว่า

ในท่ามกลางการแสวงหาปรัชญาการศึกษาของชาติอันเหมาะสมของนักการศึกษาในประเทศไทย คุณเหมือนว่าสิ่งหนึ่งที่ไม่อาจมองข้ามไป ก็คือ พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือและเป็นพื้นฐานทางจิตใจของชนส่วนใหญ่ มีปรัชญาเป็นของตนเองและปรัชญาการศึกษาของชาติอันเหมาะสม ถ้าหากจะมีก็ดูเหมือนว่าน่าจะต้องพิจารณาถึงปรัชญาการศึกษาของพระพุทธศาสนาประกอบด้วย⁵⁶

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยของชนิตา รัชกุลพลเมืองและคณะ ซึ่งมีข้อสรุปเรื่องปรัชญาการศึกษาที่เหมาะสมกับสังคมไทย ไว้ดังนี้ คือ

แม้ว่าแนวคิดการศึกษาไทยจะยังได้รับอิทธิพลของแนวคิดปรัชญาการศึกษาตะวันตก แต่จะเริ่มมีแนวคิดวิชาปรัชญาการศึกษาไทยที่เหมาะสมสมควร เป็นการลอกเลียนแบบปรัชญา

⁵⁶ วิจิตร เกิดวิสิษฐ์, "ปรัชญาการศึกษาของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท,"

ผู้อื่นและสังคมอื่น พุทธศาสนาควรเป็นแนวทางหลักในการกำหนดปรัชญาการศึกษาของไทย⁵⁷

ยิ่งไปกว่านี้ สาโรช บัวศรี ยังเป็นผู้นำทางการศึกษาของไทยที่สำคัญ ซึ่งได้พยายามเสนอแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาของไทย โดยพยายามสร้างระบบปรัชญาการศึกษาไทยโดยยึดหลักพุทธธรรม โดยเขียน "พุทธศาสนากับการศึกษาแผนใหม่" เริ่มด้วยการอธิบายหลักปรัชญาของพุทธศาสนา แล้วจึงเอาปรัชญาการศึกษาออกมาจากหลักธรรมนี้ ซึ่งข้อคิดจากหนังสือเล่มนี้ชี้ให้เห็นว่าการศึกษาแผนใหม่ใกล้เคียงกับพุทธศาสนามาก⁵⁸

จากข้อคิด และความพยายามของนักศึกษาไทยที่กล่าวมา สะท้อนให้เห็นว่า ประเทศไทยได้มีความเคลื่อนไหวในการแสวงหาปรัชญาการศึกษา เป็นของตนเองมานานแล้ว โดยข้อเสนอและแนวคิดต่าง ๆ นั้นมีแนวโน้มที่จะใช้พุทธศาสนาอันเป็นศาสนาประจำชาติเป็นแกนนำสำคัญ ทั้งนี้เพราะ ก่อนที่อิทธิพลตะวันตกจะเข้ามาอิทธิพลทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมในสังคมไทย เราพบว่าพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวิถีความเป็นอยู่ของคนไทยทั้งส่วนตัวและส่วนรวมอย่างมาก พุทธศาสนาได้ให้อุดมการณ์แก่ปัจเจกบุคคลและสังคม⁵⁹ พุทธศาสนาในประเทศไทยเป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งของสังคม มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวพุทธทั้งในทางจารีตประเพณีและวัฒนธรรม⁶⁰ และยังมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยอีกด้วย ใน

⁵⁷ชนิตา รัชชพลเมืองและคณะ, "ผลงานการวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," ลำดับที่ 14 เรื่อง แนวโน้มการศึกษาในระบบโรงเรียนในช่วงระยะแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 และ 7 (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 287.

⁵⁸กุ สาโรช บัวศรี, พุทธศาสนากับการศึกษาแผนใหม่ (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2510), หน้า 5-40.

⁵⁹เสรี พงศ์พิส, "ปรัชญา," ใน การวิจัยค่านิยมมนุษยศาสตร์และศิลปะในทัศนะของนักวิชาการไทย, นางเยาว์ กาญจนจारी, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 97-98.

⁶⁰พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, การเมืองกับพุทธธรรม (กรุงเทพมหานคร: สยามบรรณการพิมพ์, 2529), หน้า 18.

การแสวงหาปรัชญาการศึกษาของไทย จึงมีข้อคิดและข้อที่ควรคำนึงถึงในก้านความผสมกลมกลืนของปรัชญาการศึกษากับวิถีทางในการดำเนินชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมกัน ดังจะเห็นได้ว่า แนวโน้มในการแสวงหาปรัชญาการศึกษาไทยตั้งอยู่บนรากฐานของพระพุทธศาสนา

การที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาลและเอกชน มีแนวคิดต่อปรัชญาการศึกษาในลัทธิพัฒนาการนิยม นิรันตรนิยม ปฏิรูปนิยม และอภิปถาภินิยม ในระดับมากเช่นเดียวกัน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้บริหารฯ ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาหลายลัทธิ ดังกล่าว และยังไม่ได้ยึดแนวปรัชญาการศึกษาลัทธิใดเป็นแกนนำโดยเฉพาะ ดังนั้น นักการศึกษา นักวิชาการ ตลอดจนผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาลและเอกชน รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษา น่าจะแสวงหาปรัชญาการศึกษาของไทยที่เด่นชัดเฉพาะ เพื่อเป็นแกนนำที่สำคัญของการศึกษาไทยต่อไป และตามข้อคิดที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นแนวโน้มในการที่จะมีการนำเอาหลักธรรมศาสนาในพระพุทธศาสนา มาเป็นส่วหนึ่งของปรัชญาการศึกษาไทย ซึ่งเมื่อถึงเวลานั้นแล้วย่อม เป็นนิมิตร์ดีต่อวงการการศึกษาไทยที่จะมีโอกาสได้พัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพสังคมไทยอย่างจริงจัง

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อวงการการศึกษาไทย ซึ่งอาจจะช่วยกระตุ้นเราให้มีการแสวงหาปรัชญาการศึกษาไทยที่เด่นชัดเฉพาะต่อไป

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. การวิจัยนี้ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาล และผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม สูงสุด จากผลการวิจัยนี้จึงน่าจะศึกษาต่อไปว่า ในเชิงปฏิบัตินั้นผู้บริหารได้มีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับแนวคิดที่ตนยึดถือหรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบถึงแนวทางปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษา แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาในเชิงปฏิบัติ ตลอดจนถึงอิทธิพลของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาลัทธิพัฒนาการนิยมต่อการศึกษ้อีกด้วย
2. จากการศึกษาแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาลและของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน พบว่า ผู้บริหารทั้ง 2 ฝ่ายมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาที่สอดคล้องกันคือ มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม สูงสุด รองลงมาคือ ลัทธินิรันตรนิยม ปฏิรูปนิยม และอภิปถาภินิยม ตามลำดับ ซึ่งทั้ง 4 ลัทธิดังกล่าวอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ผลการวิจัยนี้ทำให้ทราบว่าผู้บริหารฯ ได้รับอิทธิพลของ

แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาหลายลัทธิ ยังไม่มีลัทธิใดเด่นเฉพาะ จึงน่าจะได้มีการพิจารณา กำหนดทิศทางการศึกษาไทย โดยการผสมกลมกลืนแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาตะวันตก ให้เข้ากับวิถีชีวิตของคนไทย เพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพสังคมไทย ซึ่งผู้วิจัยก็มีความเห็นด้วยกับนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่าน ที่ได้เสนอให้นำ พุทธศาสนา มาเป็นแกนนำในการกำหนดทิศทางของปรัชญาการศึกษาไทย

3. จากการศึกษา เปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา ระหว่างผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา รัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เอกชน ทำให้ทราบว่า ผู้บริหาร ทั้ง 2 ฝ่ายมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา ลัทธิ นิรันตรนิยม และลัทธิปฏิรูปนิยมแตกต่างกัน ดังนั้น จึงน่าจะได้มีการศึกษาในรายละเอียดว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา รัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เอกชน มีความคิดความเชื่อต่อปรัชญาการศึกษา ทั้ง 2 ลัทธินี้ อย่างไร และอะไร เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความคิดความเชื่อต่อทั้ง 2 ลัทธินี้แตกต่างกัน

4. จากการศึกษา คุณแนวโน้มและการกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา รัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เอกชน ทำให้ทราบว่า ผู้บริหารทั้ง 2 ฝ่าย มีปฏิสัมพันธ์ต่อแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา ลัทธิพัฒนาการนิยม และลัทธิ นิรันตรนิยมมากที่สุด เกือบทุกตัวแปร จึงน่าจะได้ศึกษาในรายละเอียดว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา รัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เอกชน มีความคิดความเชื่อต่อ ทั้ง 2 ลัทธินี้ อย่างไร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อ

1. ควรได้มีการศึกษาและ เปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อาทิเช่น หัวหน้าหมวดการศึกษา ครูผู้สอน ครูแนะแนว ตลอดจนศึกษาคูผลสัมฤทธิ์ในค่านักเรียน การเรียนการสอนว่าสอดคล้องกับแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาที่ผู้บริหารยึดถือหรือไม่ โดยอาจใช้ระเบียบวิธีวิจัยอื่น ๆ ประกอบ เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต เป็นต้น

2. ควรได้ศึกษาและ เปรียบเทียบคุณแนวทางปฏิบัติจริงของผู้บริหารการศึกษาว่า สอดคล้องกับแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาที่ผู้บริหารยึดถือหรือไม่

3. ควรได้ศึกษาแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
กับตัวแปรอื่น ๆ เช่น แบบความเป็นผู้นำ ความเชื่อในระบอบประชาธิปไตย เป็นต้น
ศึกษาดูว่ามีความสัมพันธ์กับแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาหรือไม่
4. ควรได้ศึกษาและเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหาร
โรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่หรือเขตการศึกษาอื่น ๆ
5. ควรได้ศึกษาและเปรียบเทียบแนวคิดของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
และผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ทุก ๆ 5 ปี หรือ 10 ปี
เพื่อเทียบเคียงคุณภาพการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ควรได้มีการจัดการประชุมสัมมนาระหว่างผู้บริหารและบุคลากรของโรงเรียน
มัธยมศึกษาเพื่อร่วมกันกำหนดทิศทางที่สอดคล้องกับแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา ลงสู่ภาค
ปฏิบัติจริงให้มากที่สุด